

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μάρτιος 2023

Ατζέντα 2.0

Μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες
για την επόμενη τετραετία

Ατζέντα 2.0

Μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες
για την επόμενη τετραετία

Ατζέντα 2.0 - Μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες για την επόμενη τετραετία

Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Πρώτη Έκδοση.
Αθήνα, Μάρτιος 2023

Σελιδοποίηση και σχεδιασμός: DPS Design.

Το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών είναι η κύρια ανεξάρτητη, μη κρατική, μη κομματική φιλελεύθερη δεξαμενή σκέψης στην Ελλάδα. Έχει τη νομική μορφή της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας και έδρα την Αθήνα. Το όραμά μας είναι μια Ελλάδα πρότυπο οικονομικής και κοινωνικής ελευθερίας που παρέχει στους πολίτες της τη δυνατότητα να δημιουργήσουν και να επιδιώξουν τα όνειρα και τις φιλοδοξίες τους. Ο σκοπός του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών είναι να αυξήσει την επιρροή των φιλελεύθερων προτάσεων και ιδεών στον δημόσιο διάλογο και την πολιτική. Το έργο του περιλαμβάνει ερευνητικά προγράμματα, εκδόσεις και εκδηλώσεις που έχουν ως επίκεντρο την αύξηση της ατομικής ελευθερίας για κάθε πολίτη.

Οι απόψεις που δημοσιεύονται στο κείμενο εκφράζουν τους συντάκτες του και όχι απαραίτητα τις απόψεις του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών.

Μάθετε περισσότερα στο www.kefim.org.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	7
Εκπαίδευση.....	9
Υγεία	21
Οικονομία.....	33
Κράτος και Δημόσια Διοίκηση.....	43
Δικαιοσύνη.....	53
Δικαιώματα	63

Εισαγωγή

Το 2019, λίγο πριν τις εθνικές εκλογές, το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών παρουσίασε δημοσίως το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα **Ελλάδα 2021: Ατζέντα για την ελευθερία και την ευημερία** με συγκεκριμένες, τεκμηριωμένες και ποσοτικοποιημένες προτάσεις για 9 κρίσιμα πεδία δράσης.

Έκτοτε, στα τέσσερα χρόνια που πέρασαν και μέσα από τις διαδοχικές κρίσεις από τις οποίες διήλθε η χώρα και ο κόσμος, ένα όχι ευκαταφρόνητο ποσοστό από εκείνες τις προτάσεις μας έχει ήδη υλοποιηθεί πλήρως ή μερικώς, είτε η υλοποίησή του δρομολογείται. Βεβαίως, αυτό σημαίνει ότι ένα ομοίως μη ευκαταφρόνητο ποσοστό εκείνων των προτάσεων, κυρίως οι πιο φιλόδοξες από αυτές - αλλά όχι μόνο - δεν υιοθετήθηκαν.

Για εμάς στο Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών οι προτάσεις μας αυτές παραμένουν ενεργές. Συνεχίζουμε την προσπάθεια να πείσουμε τους πολίτες και τους υπεύθυνους για τη χάραξη των πολιτικών για την σκοπιμότητα και την αναγκαιότητα της υλοποίησής τους, καταθέτοντας στον δημόσιο διάλογο έγκυρα δεδομένα και επιχειρήματα.

Έτσι, οι προτάσεις πολιτικής που θα διαβάσετε στις επόμενες σελίδες δεν αντικαθιστούν αλλά συμπληρώνουν εκείνες της αρχικής Ατζέντας. Γι' αυτό και επιλέξαμε να επικεντρωθούμε σε προτάσεις πολιτικής για τις οποίες θεωρήσαμε τόσο από πρακτικής πλευράς, όσο και από πλευράς πολιτικού περιβάλλοντος ότι είναι εφικτό να υλοποιη-

θούν από μια μεταρρυθμιστική κυβέρνηση εντός της επόμενης τετραετίας. Στην κατεύθυνση αυτή, αποφύγαμε να συμπεριλάβουμε στις προτάσεις που καταθέτουμε πτυχές, που ενώ τις κρίνουμε αναγκαίες, θεωρούμε ότι μπορεί να αποδυναμώσουν την προοπτική της υλοποίησης του κρίσιμου πυρήνα της εκάστοτε μεταρρύθμισης. Εστίασαμε συνεπώς στο άμεσο, το επιτακτικό και το εφικτό, χωρίς σε καμία περίπτωση να εγκαταλείψουμε το φιλόδοξο και το οραματικό.

Για τη σύνταξη και την επεξεργασία των προτάσεων αυτών συνεργαστήκαμε με μια πλειάδα καταξιωμένων ακαδημαϊκών, ερευνητών και εμπειρογνομόνων. Ονομαστικά θέλω να ευχαριστήσω εκ μέρους όλης της ομάδας μας τον Τάσο Αβραντίνη και τον Κώστα Δημόπουλο (Παιδεία), τον Γιάννη Καλαντζάκη (Υγεία), τον Παναγιώτη Καρκατσούλη και την Έφη Στεφοπούλου (Κράτος και Δημόσια Διοίκηση), τη Μιράντα Ξαφά (Οικονομία), καθώς και τους συμμετέχοντες στα εργαστήρια που διοργανώσαμε για την επεξεργασία των προτάσεών μας.

Ευχόμαστε, και σε ό,τι περνά από το χέρι μας θα αφιερώσουμε όλες μας τις δυνάμεις στην κατεύθυνση αυτή, οι προτάσεις της νέας μας **Ατζέντας** να εμπλουτίσουν τον δημόσιο διάλογο και να ενισχύσουν τη μεταρρυθμιστική δυναμική της χώρας στην κατεύθυνση της περισσότερης ελευθερίας και ευημερίας για κάθε Ελληνίδα και κάθε Έλληνα.

Γιώργος Αρχόντας
Υπεύθυνος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων,
Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών
Συντονιστής, Ατζέντα 2.0

Εκπαίδευση

Η επόμενη Κυβέρνηση κατ' ελάχιστο, πρέπει:

- ❑ Να εισαγάγει την αυτόνομη διδασκαλία των οικονομικών ως υποχρεωτικό μάθημα στο Γυμνάσιο και το Λύκειο.
- ❑ Να καταστήσει δημοσίως διαθέσιμα τα δεδομένα που αφορούν τις μέσες επιδόσεις των μαθητών και άλλα εκπαιδευτικά αποτελέσματα ανά σχολική μονάδα και περιοχή.
- ❑ Να επιτρέψει την επιλογή σχολικής μονάδας.
- ❑ Να ενισχύσει ουσιαστικά την αυτονομία των σχολικών μονάδων μέσω της αλλαγής της διαχείρισης των οικονομικών τους πόρων.
- ❑ Να αλλάξει τον κανονισμό σπουδών των ΑΕΙ ώστε να ενισχυθεί η συστηματική παρακολούθηση των μαθημάτων από φοιτητές και φοιτήτριες.

01. Να εισαχθεί η αυτόνομη διδασκαλία των οικονομικών ως υποχρεωτικό μάθημα στο Γυμνάσιο και το Λύκειο

Το πρόβλημα:

Στο ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα, τα οικονομικά ως αυτοτελές μάθημα διδάσκονται μόνο στην Γ' Λυκείου, και εκεί μόνο σε εκείνους τους μαθητές και τις μαθήτριες που έχουν επιλέξει τη σχετική κατεύθυνση. Με άλλα λόγια, τα παιδιά σήμερα στη συντριπτική τους πλειονότητα ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση χωρίς να ξέρουν τι σημαίνει τόκος και επιτόκιο, τι είναι ο πληθωρισμός, πώς λειτουργούν τα δημόσια οικονομικά και πού πάνε οι φόροι μας, ή πώς να καταρτίζουν έναν στοιχειώδη οικογενειακό ή ατομικό προϋπολογισμό.

Τις επιπτώσεις αυτού του εκπαιδευτικού κενού μπορεί κανείς όχι μόνο εύκολα να τις φανταστεί, αλλά και να τις δει καθημερινά: η υπερφόρτωση πιστωτικών καρτών, η επιπόλαιη ανάληψη δανεί-

ων, η απουσία σχεδιασμού για τα χρόνια της συνταξιοδότησης, επιλογές που συνδέονται έντονα με τον οικονομικό αναλφαβητισμό, έχουν οδηγήσει και συνεχίζουν να οδηγούν πολλά άτομα και πολλές οικογένειες σε αδιέξοδο, από το οποίο δεν διαθέτουν τα εργαλεία να αποδράσουν.

Ταυτόχρονα, η άγνοια των βασικών δεδομένων της λειτουργίας της οικονομίας συμβάλλει στην εφαρμογή λανθασμένων και επικίνδυνων οικονομικών πολιτικών¹.

Είναι χαρακτηριστικό πως το 92% των μελών του Ελληνικού Πάνελ Οικονομολόγων απάντησε τον Ιανουάριο του 2021 ότι η συστηματικότερη οικονομική εκπαίδευση στο Γυμνάσιο και Λύκειο θα διευκόλυνε την εφαρμογή ορθών οικονομικών πολιτικών².

Η πρόταση:

Να εισαχθεί η αυτόνομη διδασκαλία των οικονομικών ως υποχρεωτικό μάθημα κατ' αρχάς στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στο Γυμνάσιο και το Λύκειο. Παράλληλα να ενισχυθούν οριζόντια τα προγράμματα σπουδών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με στοιχεία Οικονομικών με σχετική επιμόρφωση των διδασκόντων (π.χ. σε μαθήματα όπως τα Μαθηματικά, η Ιστορία, η Μελέτη Περιβάλλοντος, η Γεωγραφία αλλά και στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιότητων).

Το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στις εκπαιδευτικές ανάγκες και την ηλικία των μαθητών και των μαθητριών, να παρουσιάζεται με σύγχρονο και ελκυστικό τρόπο, και να δίνει έμφαση αφενός στις θεμελιώδεις έννοιες των οικονομικών και αφετέρου στις πρακτικές δεξιότητες που αφορούν τον καθημερινό και τον μακροπρόθεσμο οικονομικό προγραμματισμό των ατόμων, των νοικοκυριών, των επιχειρήσεων και του κράτους.

1 Βλέπε χαρακτηριστικά τη μελέτη "Financial Literacy and Political Orientation in Great Britain" που συνοπογράφει ο καθηγητής Γεώργιος Πάνος του Πανεπιστημίου της Γλασκώβης και συνδέει τον οικονομικό αναλφαβητισμό με τον πολιτικό εξτρεμισμό και τους εκφραστές του.

2 <https://kefim.org/elliniko-panel-oikonomologon-10-ianoyarios-2021/>.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθούν οι επιδόσεις των Ελλήνων μαθητών στον διαγωνισμό PISA κατά το πρότυπο χωρών όπως η Εσθονία, η Λετονία και η Φινλανδία.³
- Θα ενισχυθεί η ικανότητα των μελλοντικών πολιτών να προγραμματίζουν οικονομικά τη ζωή τους.
- Θα βελτιωθεί το επίπεδο του πολιτικού διαλόγου καθώς θα ενισχυθεί η δυνατότητα αξιολόγησης των προτάσεων πολιτικής ως προς τα προσδοκώμενα αποτελέσματά τους.
- Θα περιοριστεί το φαινόμενο των πολιτικών φαύλων κύκλων, όπου το κόστος διόρθωσης μιας λανθασμένης οικονομικής πολιτικής είναι απαγορευτικό λόγω άγνοιας των εκλογέων.

---

3 OECD (2020). PISA 2018 Results (Volume IV): [Are Students Smart about Money?](#) Paris: OECD.

02. Να καταστούν δημοσίως διαθέσιμα τα δεδομένα που αφορούν τις μέσες επιδόσεις των μαθητών και άλλα εκπαιδευτικά αποτελέσματα ανά σχολική μονάδα και περιοχή

Το πρόβλημα:

Σήμερα, οι μέσες επιδόσεις των μαθητών αλλά και άλλα εκπαιδευτικά αποτελέσματα ανά σχολική μονάδα και περιοχή δεν αποτελούν δημόσια διαθέσιμα δεδομένα, με αποτέλεσμα οι πολίτες που συντηρούν με τους φόρους τους το εκπαιδευτικό σύστημα, και ιδιαίτερα οι γονείς των μαθητών που φοιτούν στα σχολεία να μην έχουν μια συνολική και συγκρίσιμη εικόνα του πού βρίσκονται τα σχολεία της χώρας και της κάθε περιοχής.

Τα στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να καταστούν δημόσια αφορούν για παράδειγμα τις μέσες επιδόσεις των μαθητών στις εισαγωγικές για τα ΑΕΙ εξετάσεις, τις μέσες βαθμολογίες ανά τάξη

και μάθημα, τον μέσο όρο των απουσιών, τον μέσο όρο πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και άλλων δράσεων που οργανώνει η σχολική μονάδα.

Το αποτέλεσμα της υφιστάμενης κατάστασης είναι η δημόσια συζήτηση για την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος συνολικά, αλλά και ανά περιοχή ή ακόμα και ανά σχολική μονάδα, να γίνεται χωρίς δεδομένα. Αντίθετα, η δημοσιοποίηση των προαναφερθέντων στοιχείων θα ενίσχυε σημαντικά την κοινωνική λογοδοσία και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Η πρόταση:

Να δημιουργηθεί πλατφόρμα η οποία θα συγκεντρώνει και θα διαθέτει στους πολίτες και τους γονείς όλα τα δημόσια διαθέσιμα στοιχεία που αφορούν τις μέσες επιδόσεις των μαθητών ανά σχολική μονάδα και περιοχή. Η πλατφόρμα αυτή μπορεί να περιλαμβάνει στοιχεία που αφορούν τις μέσες επιδόσεις των μαθητών ανά Λύκειο στις εισαγωγικές για τα ΑΕΙ εξετάσεις, τις μέσες βαθμολογίες των μαθητών ανά τάξη και μάθημα, τον μέσο αριθμό των απουσιών, τον μέσο αριθμό των πρόσθετων εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή δράσεων που εκπονούνται, κ.λπ. Η πλατφόρμα θα μπορεί να παράγει συγκριτικά στοιχεία

ανά σχολική μονάδα, περιοχή και περιφέρεια, λαμβάνοντας βεβαίως υπόψη ότι η σύγκριση έχει νόημα μόνο ανάμεσα σε σχολεία παρόμοιων κοινωνικοοικονομικών και γεωγραφικών ζωνών, καθώς η κοινωνικοοικονομική προέλευση επηρεάζει τις επιδόσεις και τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Παράλληλα, καθώς θα σωρεύονται ιστορικά δεδομένα, η πλατφόρμα θα μπορέσει να καταστεί εργαλείο δημόσιου διαλόγου για τη διαχρονική πορεία και τις μεταβολές της ποιότητας τόσο του εκπαιδευτικού μας συστήματος συνολικά όσο και των επιμέρους σχολικών μονάδων.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί η διαφάνεια και η λογοδοσία του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας.
- Θα τροφοδοτηθούν με έγκυρα δεδομένα ο δημόσιος διάλογος, η ακαδημαϊκή έρευνα και οι εκπαιδευτικές επιλογές γονέων και μαθητών.
- Θα αναπτυχθεί ένα ουσιαστικό σύστημα «από τα κάτω» αξιολόγησης του εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο θα λειτουργήσει συμπληρωματικά προς το τυπικό και θεσπισμένο σύστημα αξιολόγησης της Πολιτείας.
- Θα αναδειχθούν αποτελεσματικότερα και τεκμηριωμένα οι αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος, δίνοντας στην Πολιτεία τη δυνατότητα να αναλαμβάνει στοχευμένα εξειδικευμένες ενισχυτικές δράσεις. Παράλληλα, θα αναδειχθούν τα ισχυρά σημεία του συστήματος, οι καλές προς μίμηση πρακτικές από τις οποίες παράγονται εκπαιδευτικά αποτελέσματα καλύτερα των μέσων όρων.

03. Να επιτραπεί η επιλογή σχολικής μονάδας

Το πρόβλημα:

Παρά το γεγονός ότι εδώ και δεκαετίες σε πάρα πολλές, και συνεχώς αυξανόμενες ως προς τον αριθμό τους, ευρωπαϊκές χώρες επιτρέπεται η δυνατότητα επιλογής σχολικής μονάδας ανεξάρτητα από τον τόπο μόνιμης κατοικίας της οικογένειας των μαθητών, στην Ελλάδα ακόμα η δυνατότητα αυτή δεν υπάρχει και οι μαθητές φοιτούν υποχρεωτικά στο σχολείο που αντιστοιχεί στην περιοχή της μόνιμης κατοικίας τους. Η κατάσταση αυτή πέρα από παράλογη παράγει και μια σειρά στρεβλώσεις που οδηγούν σε σημαντικές κοινωνικές ανισότητες.

Πρώτον, καθώς οι αστικές κυρίως περιοχές χαρακτηρίζονται από κοινωνική πόλωση ως προς

την κοινωνική και οικονομική τους σύνθεση,⁴ οι οικογένειες μεσαίου και ανώτερου οικονομικού επιπέδου οι οποίες τυχαίνει να κατοικούν σε σχετικά υποβαθμισμένες περιοχές τείνουν είτε να ασκούν «γκρίζα σχολική επιλογή» μετερχόμενες πλάγιους και παράνομους τρόπους, είτε να «διαφεύγουν» προς την ιδιωτική εκπαίδευση, επιλογές δύσκολα διαθέσιμες σε οικογένειες χαμηλότερων εισοδημάτων. Εάν ωστόσο επιτρεπόταν η έστω σε περιορισμένο βαθμό σχολική επιλογή, θα μπορούσε να επιτευχθεί μεγαλύτερη κοινωνική κινητικότητα ανάμεσα στα σχολεία και κατ' επέκταση η μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων που παράγονται με το ισχύον σύστημα.

Η πρόταση:

Σε κάθε δημόσια σχολική μονάδα να προβλέπεται αριθμός θέσεων για μαθητές που επιλέγουν να φοιτήσουν σ' αυτήν χωρίς να κατοικούν στην αντίστοιχη περιφέρεια. Ο αριθμός αυτός, που αντιστοιχεί στο 15% των μαθητών που είχαν φοιτήσει στην ίδια σχολική μονάδα κατά το αμέσως προηγούμενο ακαδημαϊκό έτος, γνωστοποιείται προς το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και αναρτάται στην ιστοσελίδα της σχολικής μονάδας το αργότερο μέχρι την ημερομηνία έναρξης των εγγραφών για το προσεχές ακαδημαϊκό έτος.

Η εγγραφή μαθητών εκτός της περιφέρειας της σχολικής μονάδας γίνεται κατά χρονική προτεραιότητα. Δεν υποχρεούνται σε επανεγγραφή για τις επόμενες τάξεις της ίδιας εκπαιδευτικής βαθμίδας όσοι μαθητές ήδη φοιτούν στη σχολική μονάδα.

Κατ' εξαίρεση και καθ' υπέρβαση του ορίου του 15% δικαιούνται να εγγραφούν στη σχολική μονάδα και μαθητές, των οποίων τα αδέρφια ήδη φοιτούν στην ίδια σχολική μονάδα.

4 Maloutas, T., & Ramos Lobato, I. (2015). Education and social reproduction: Educational mechanisms and residential segregation in Athens and Dortmund. *Local Economy: The Journal of the Local Economy Policy Unit*, 30(7), 800–817. <https://doi.org/10.1177/0269094215601817>

Τα οφέλη:

- Θα κατοχυρωθεί το αυτονόητο δικαίωμα των γονέων να επιλέγουν το σχολείο φοίτησης του παιδιού τους ανεξαρτήτως της κοινωνικής και οικονομικής τους κατάστασης.
- Θα ενισχυθεί η άμιλλα μεταξύ των σχολείων για την προσέλκυση μαθητών με αποτέλεσμα την ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου.
- Θα αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι παράνομες και κοινωνικώς άδικες πρακτικές «γκρίζας σχολικής επιλογής».
- Θα δημιουργηθεί ένας ακόμη άτυπος αλλά πολύ ουσιαστικός μηχανισμός αξιολόγησης των σχολείων βάσει του αριθμού των αιτήσεων που θα δέχονται.

04. Να ενισχυθεί ουσιαστικά η αυτονομία των σχολικών μονάδων μέσω της αλλαγής της διαχείρισης των οικονομικών τους πόρων

Το πρόβλημα:

Οι επιμέρους σχολικές μονάδες ουσιαστικά δεν διαθέτουν παρά ελάχιστη αυτονομία να διαχειριστούν τα οικονομικά τους. Έτσι, προκειμένου να καλύψουν τις οικονομικές τους ανάγκες αλλά και να προβούν στην αγορά αναγκαίων υλικών, μέσων και υπηρεσιών, βασίζονται σε ένα συγκεντρωτικό και σε μεγάλο βαθμό στρεβλό και υπερ-

βολικά αργό σύστημα διανομής πόρων μέσω των Σχολικών Επιτροπών των Δήμων. Το αποτέλεσμα είναι συχνά οι πόροι να διανέμονται με οικονομικά ανορθολογικούς τρόπους, να σωρεύονται ελλείμματα και δυσλειτουργίες, και εν τέλει οι σχολικές μονάδες να μην έχουν τη δυνατότητα να κάνουν οικονομικό προγραμματισμό.

Η πρόταση:

Με βάση Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Εσωτερικών και Οικονομικών, να προσδιορίζεται η εθνική μονάδα κόστους ανά εκπαιδευτική βαθμίδα και είδος σχολικής μονάδας, η οποία συνιστά μονάδα μέτρησης του μέσου κόστους εκπαίδευσης ανά μαθητή της αντίστοιχης εκπαιδευτικής βαθμίδας και του αντίστοιχου είδους σχολικής μονάδας. Η εθνική μονάδα κόστους στη συνέχεια να διαφοροποιείται με βάση τη γεωγραφική ζώνη που ανήκει ο κάθε Δήμος. Με βάση αυτή την εθνική μονάδα κόστους και το πλήθος των μαθητών που εκπαιδεύει, η κάθε σχολική μονάδα να χρηματοδοτείται μέσω των Δήμων με το αντίστοιχο ποσό.

Στο πλαίσιο αυτό, ο διευθυντής καταρτίζει τον προϋπολογισμό της σχολικής μονάδας, τηρεί τα νόμιμα παραστατικά των σχετικών δαπανών και κάνει απολογισμό στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Σε συμφωνία με το Δήμο, η διαχείριση μέρους των δαπανών του κάθε σχολείου μπορεί να γίνεται σε επίπεδο σχολικής επιτροπής. Σε περίπτωση πλεονάσματος, αυτό μεταφέρεται στην

επόμενη σχολική χρονιά χωρίς να αλλάζει το ύψος της επιχορήγησης της σχολικής μονάδας. Σε περίπτωση ελλείματος, ο διευθυντής μπορεί να ζητήσει πρόσθετη χρηματοδότηση με ειδική τεκμηριωμένη αιτιολόγηση.

Παράλληλα, δίνεται στις επιμέρους σχολικές μονάδες η δυνατότητα να αντλήσουν επιπλέον πόρους μέσω:

- Της αξιοποίησης της σχολικής υποδομής και των εγκαταστάσεων.
- Της προσέλκυσης και διαχείρισης δωρεών και χορηγιών σε επίπεδο σχολικής μονάδας.
- Της δυνατότητας να δέχονται πόρους κατευθείαν από τους Ειδικούς Λογαριασμούς Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) των ΑΕΙ, κατ' αναλογία με ό,τι συμβαίνει με τα πρότυπα και πειραματικά σχολεία βάση της παρ. 2 του άρθρου 23 του Ν.4962/2020.
- Της δυνατότητας διοργάνωσης προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης.

Τα οφέλη:

- Θα εγκατασταθεί ένα διαφανές και απλό σύστημα διανομής και παρακολούθησης των πόρων που διατίθενται στα σχολεία.
- Θα δοθεί η δυνατότητα της άμεσης χρηματικής ή σε είδος αρωγής της σχολικής μονάδας από τις τοπικές κοινωνίες.
- Θα ελαχιστοποιηθούν οι καθυστερήσεις στην κάλυψη των αναγκών.
- Θα εξοικονομηθούν εργατώρες αρκετών γραφειοκρατικών διαδικασιών.
- Θα εμπεδωθεί μια κουλτούρα υπεύθυνης οικονομικής διαχείρισης στο επίπεδο των σχολικών μονάδων.
- Θα αποκτήσει η κάθε σχολική μονάδα τη δυνατότητα να αξιοποιεί τις υποδομές και τις εκπαιδευτικές της δυνατότητες για να προσελκύει επιπλέον πόρους που θα συμβάλλουν στη βελτίωσή της.

05. Να αλλάξει ο κανονισμός σπουδών των ΑΕΙ ώστε να ενισχυθεί η συστηματική παρακολούθηση των μαθημάτων από φοιτητές και φοιτήτριες

Το πρόβλημα:

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία, όπως έχουν δηλωθεί από τα πανεπιστήμια στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας (ΟΠΕΣΠ) της Εθνικής Αρχής Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘΑΑΕ) κατά την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους 2021-22, στα 25 ελληνικά ΑΕΙ υπήρχαν 705.959 φοιτητές, εκ των οποίων οι 308.029 είχαν ξεπεράσει τον ανώτατο χρόνο σπουδών τους. Άρα, το 43,6% των εγγεγραμμένων προπτυχιακών φοιτητών είναι «αιώνιοι» ή «λιμνάζοντες», όπως συνηθίζεται να λέγονται. Η κατάσταση αυτή είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων, αλλά σίγουρα σε κάποιο σημαντικό βαθμό οφείλεται στη χαλαρότητα του υφιστάμενου κανονισμού σπουδών, ο οποίος επιτρέπει τη συμμετοχή στις εξετάσεις χωρίς να είναι υποχρεωτική

η παρακολούθηση των μαθημάτων, παρέχει τη δυνατότητα συμμετοχής σε απεριόριστο αριθμό εξεταστικών για το ίδιο μάθημα, και γενικά δεν καθορίζει κάποιο πλαίσιο σαφών εκπαιδευτικών υποχρεώσεων εκ μέρους των φοιτητών και φοιτητριών.

Οι επιπτώσεις είναι πολύ σημαντικές καθώς υποαξιοποιούνται ανθρώπινοι και υλικοί πόροι που διατίθενται στα ΑΕΙ, αλλά, το κυριότερο, χάνεται και πολύτιμο ανθρώπινο κεφάλαιο που θα μπορούσε να είχε εγκαίρως στραφεί σε άλλες πιο επικερδείς προσωπικά και κοινωνικά εκπαιδευτικές διαδρομές (π.χ. στη μεταδευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση) ή/και στην αγορά εργασίας.

Η πρόταση:

Καθιερώνεται ελάχιστο όριο παρακολούθησεων (ή μέγιστο όριο απουσιών) ανά μάθημα προκειμένου κάποιος φοιτητής ή κάποια φοιτήτρια να είναι σε θέση να συμμετάσχει στις εξετάσεις (π.χ. ανώτατο όριο απουσιών 33% των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος). Δίνεται παράλληλα η ευελιξία στα ΑΕΙ να διαρρυθμίσουν με εναλλακτικούς τρόπους (π.χ. εξ' αποστάσεως) την εκπαίδευση φοιτητών που λόγω αντικειμενικών συνθηκών (λ.χ. άτομα με αναπηρίες, εργαζόμενοι ή φυλακισμένοι φοιτητές) δεν μπορούν να παρακολουθήσουν διαζώσης τα μαθήματα, ενώ παράλληλα συνεχίζουν να ισχύουν οι ήδη υφιστάμενες διευκολύνσεις που αφορούν την αναστολή της φοίτησης.

Επιπλέον, ορίζεται ελάχιστο όριο συμμετοχών σε εξετάσεις (π.χ. 2 ή 3 φορές) πριν κάποιος φοιτητής να είναι υποχρεωμένος να επαναλάβει την παρακολούθηση ενός μαθήματος. Στην ίδια λογική, θεσπίζεται ελάχιστος αριθμός μαθημάτων ανά εξάμηνο που πρέπει κάποιος φοιτητής να έχει περάσει πριν του δοθεί η δυνατότητα να δηλώσει μαθήματα επόμενων εξαμήνων. Τέλος σε κάθε πρόγραμμα σπουδών καθορίζεται ελάχιστος αριθμός βασικών προαπαιτούμενων μαθημάτων που κανείς πρέπει να έχει περάσει ώστε να έχει το δικαίωμα να παρακολουθήσει επόμενα μαθήματα που βασίζονται σε αυτά τα προαπαιτούμενα.

Τα οφέλη:

- Θα αναβαθμιστεί η ποιότητα σπουδών και άρα η αξία των πτυχίων που παρέχουν τα Ελληνικά ΑΕΙ.
- Θα εκλείψει το φαινόμενο των αιώνιων φοιτητών με αποτέλεσμα να είναι σαφέστερα τα μεγέθη του φοιτητικού πληθυσμού της χώρας, επιτρέποντας έτσι την ορθολογικότερη κατανομή των ανθρώπινων και υλικών πόρων που διατίθενται για την ανώτατη εκπαίδευση.
- Θα εμπλουτιστεί το ανθρώπινο κεφάλαιο της χώρας με νέους ανθρώπους οι οποίοι, στρέφονται σε εναλλακτικές εκπαιδευτικές και επαγγελματικές διαδρομές και μπορούν να αποκτήσουν κρίσιμες δεξιότητες και προσόντα, απαραίτητα στην αγορά εργασίας.

Υγεία

Η επόμενη Κυβέρνηση κατ' ελάχιστο, πρέπει:

- ❑ Να προσφέρει καθολική ασφάλιση συμπεριλαμβάνοντας την κατ' οίκον νοσηλεία στις ασφαλιστικώς αποζημιούμενες υπηρεσίες.
- ❑ Να αναπτύξει συστήματα δέσμευσης του πολίτη / ασθενή αξιοποιώντας αποτελεσματικότερα τις δυνατότητες του Ατομικού Ηλεκτρονικού Φακέλου Υγείας.
- ❑ Να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα χρόνια νοσήματα μεταρρυθμίζοντας το πλαίσιο λειτουργίας της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.
- ❑ Να ενισχύσει τον εθελοντισμό σε δωρεές ουσιών ανθρώπινης προέλευσης αναδιοργανώνοντας τις υπηρεσίες του Εθνικού Συστήματος Αιμοδοσίας & Δωρεάς Προϊόντων Αίματος.
- ❑ Να προσφέρει κίνητρα στους πολίτες για πιο υγιεινές επιλογές εντάσσοντας αποτελεσματικότερα το στόχο της μείωσης της βλάβης από την κατανάλωση προϊόντων καπνού στην εθνική στρατηγική κατά του καπνίσματος.

01. Να συμπεριληφθεί η κατ' οίκον νοσηλεία στις ασφαλιστικώς αποζημιούμενες υπηρεσίες

Το πρόβλημα:

Οι ανάγκες για θεσμοθέτηση υπηρεσιών κατ' οίκον νοσηλείας έχουν πολύ καλά περιγραφεί. Μερικές από αυτές: α) κοινωνικές και δημογραφικές αλλαγές (μετακινήσεις ενεργού εργατικού δυναμικού για εύρεση εργασίας μακριά από συνταξιούχους συγγενείς, ρωγμές στις ενδοοικογενειακές σχέσεις, εσωτερική ή εξωτερική μετανάστευση, κλπ), β) μεγαλύτερο προσδόκιμο επιβίωσης που οδηγεί σε μεγαλύτερη αναλογία πολιτών στην τρίτη ή τέταρτη ηλικία στο γενικό πληθυσμό, άρα και σε αυξημένες ανάγκες υγειονομικής τους περίθαλψης, γ) ηλικιωμένοι, παιδιά με σοβαρά χρόνια νοσήματα, χρόνια ψυχικά ασθενείς που χρήζουν ολιστικής φροντίδας και μακροχρόνιας υγειονομικής φροντίδας στον οικείο τους χώρο: στο σπίτι.

Παρ' όλα αυτά, στην Ελλάδα δεν αξιοποιείται αποτελεσματικά η επιλογή της κατ' οίκον νοσηλείας που μπορεί να διασφαλίσει καλύτερη ποιότητα ζωής και διαχείριση της ασθένειας, αλλά και να εξοικονομήσει πολύτιμους ανθρώπινους και υλικούς πόρους από το σύστημα υγείας.

Είναι χαρακτηριστικό πως όπως καταδεικνύουν μελέτες το 30-40% των κλινών στα ελληνικά νοσοκομεία καλύπτονται από περιστατικά όλων των ηλικιών που δεν χρήζουν οξείας νοσηλείας (κύριος σκοπός των δευτεροβάθμιων δομών υγείας) και ότι το 20-30% των ατόμων ηλικίας άνω των 75 ετών εισάγονται στο νοσοκομείο χωρίς σημαντικό λόγο.

Η πρόταση:

Η κατ' οίκον νοσηλεία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ολοκληρωμένης υγειονομικής φροντίδας. Ο ΠΟΥ περιγράφει στη μελέτη των Rosanna Tarricone και Άγι Τσούρου το 2008:¹ «Η κατ' οίκον νοσηλεία στοχεύει να καλύψει τις ανάγκες των πολιτών για υγεία και κοινωνική ικανοποίηση των πολιτών, ενώ βρίσκονται στο σπίτι τους με την παροχή κατάλληλων και υψηλής ποιότητας υγειονομικών και κοινωνικών υπηρεσιών κατ' οίκον, μέσω νόμιμων επαγγελματιών υγείας (ιατροί, νοσηλευτές, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί κ.ά.) κι άτυπων φροντιστών (εθελοντών, συγγενών κ.ά.) χρησιμοποιώντας την τεχνολογία όπου είναι απαραίτητο, εξασφαλίζοντας ένα ισορροπημένο και

προσιτό οικονομικά συνεχές της υγειονομικής τους φροντίδας».

Στην κατεύθυνση αυτή, προτείνεται η ασφαλιστική κάλυψη της κατ' οίκον νοσηλείας, με μέτρηση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών από το Υπουργείο Υγείας, τη χρηματοδότηση και κάλυψή της με μικτό τρόπο (άμεση πληρωμή επαγγελματιών υγείας / πληρωμή επιδόματος για χρήση σε μη επαγγελματίες φροντιστές) κατά το γερμανικό πρότυπο. Στην περίπτωση επιλογής συγγενών, φίλων ή άλλων εθελοντών για την κατ' οίκον φροντίδα, προτείνεται η καταβολή επιδόματος φροντίδας από τον ασφαλιστικό φορέα

1 WHO, Home care in Europe: the solid facts

μακροχρόνιας περίθαλψης με προϋπόθεση την παρακολούθηση και πιστοποίηση μέσω δωρεάν εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Για τον προσδιορισμό των προσφερόμενων υπηρεσιών, προτείνεται η θέσπιση τριών επιπέδων νοσηλευτικής και κοινωνικής φροντίδας που αντανακλούν την έκταση και ένταση των αναγκών των δικαιούχων για προσωπική υγιεινή, διατροφή, κινητικότητα και βοήθεια για την καθαριότητα του οικείου χώρου και βρίσκονται σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της ανάγκης για νοσηλευτική και κοινωνική φροντίδα και την επακόλουθη έκταση της φροντίδας που χρειάζεται.

Οι χρήζοντες φροντίδας και ιδίως μακροχρόνιας θα πρέπει να μπορούν να αποφασίζουν μόνοι τους πώς και από ποιον φροντίζονται. Ως εκ

τούτου, η ασφάλιση μακροχρόνιας περίθαλψης υποστηρίζει επίσης όσους αποφασίζουν να τους φροντίσουν συγγενείς, φίλοι ή άλλοι εθελοντές αντί για επαγγελματική υπηρεσία υγείας κατ' οίκον φροντίδας και νοσηλείας. Ο ασφαλιστικός φορέας μακροχρόνιας περίθαλψης καταβάλλει προς τούτο το λεγόμενο επίδομα φροντίδας. Οι ασφαλιστικοί φορείς μακροχρόνιας περίθαλψης πρέπει να διοργανώνουν δωρεάν εκπαιδευτικά προγράμματα και πιστοποιήσεις για άτομα που φροντίζουν έναν συγγενή ή που προσφέρονται εθελοντικά να φροντίσουν άτομα που χρειάζονται φροντίδα. Η βραχυχρόνια απουσία από την εργασία και το επίδομα φροντίδας επιτρέπουν στους εργαζόμενους να συμβιβάσουν την εργασία και τη φροντίδα των συγγενών ή γειτόνων.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθούν σημαντικά οι επιλογές των ασφαλισμένων, η διαχείριση της ασθένειας και η ποιότητα ζωής όσων μπορούν να ωφεληθούν από την κατ' οίκον νοσηλεία.
- Θα αποφορτιστεί σημαντικά το σύστημα υγείας καθώς θα εξοικονομηθούν πόροι από την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και τη νοσοκομειακή περίθαλψη.
- Θα καταστεί πρακτικά πιο εφικτή η παροχή βοήθειας από οικείους φροντιστές χωρίς συνολική επιβάρυνση στο ασφαλιστικό σύστημα.

02. Να αξιοποιηθούν αποτελεσματικότερα οι δυνατότητες του Ατομικού Ηλεκτρονικού Φακέλου Υγείας με στόχο τη δέσμευση των πολιτών στη διαχείριση θεμάτων υγείας

Το πρόβλημα:

Στη σημερινή του μορφή ο Ατομικός Ηλεκτρονικός Φάκελος Υγείας έχει περιορισμένη χρησιμότητα καθαρά ενημερωτική καθώς αφενός δεν επιτρέπει την εισαγωγή δεδομένων από επαγγελματίες υγείας που δεν ανήκουν στο ΕΣΥ, ενώ παράλληλα δεν εκχωρεί στον πολίτη την ιδιοκτησία των δεδομένων της υγείας του, τα οποία προς το παρόν διαχειρίζεται το κράτος. Ακόμη, δεν δεσμεύει υγιείς κι ασθενείς πολίτες και παρόχους υπηρεσιών υγείας ως προς την εισαγωγή δεδομένων τα οποία μπορούν να αποδειχθούν πολύτιμα ή και αναγκαία για την ευημερία και τη διατήρηση της υγείας των πολιτών ή/και την αποτελεσματική θεραπεία ασθενειών.

Ευρύτερα, εντοπίζονται τρία βασικά της ρύθμισης προσφοράς υγειονομικής περίθαλψης: α) η ιδιοκτησία των δεδομένων υγείας β) η πρόσβαση, καθώς τα μέχρι τώρα παραγόμενα μεγάλα δεδομένα υγείας δεν διασφαλίζουν καλύτερη φροντίδα, και γ) η έλλειψη δέσμευσης τόσο των ασθενών όσο και των επαγγελματιών υγείας στην ενημέρωση και αποτελεσματική αξιοποίηση των νέων εργαλείων.

Για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων και ιδίως του προβλήματος της έλλειψης δέσμευσης, έχει αναπτυχθεί από πολλές χώρες ένα πλαί-

σιο δέσμευσης των ασθενών με πέντε στάδια, το καθένα με τα δικά του εργαλεία και πόρους:

1. Ενημέρωσέ με: Παρέχονται στον ασφαλισμένο / ασθενή υπηρεσίες, κατάλογοι γιατρών, ηλεκτρονικά εργαλεία, όπως καθοδήγηση ευεξίας και πρόληψη ασθενειών ανά ηλικία και φύλο, και εκπαίδευση.
2. Δέσμευσέ με: Ενθαρρύνεται η ενεργή ενασχόληση του ασφαλισμένου / ασθενή με τη φροντίδα της δικής του υγείας.
3. Ενδυνάμωσε με: Διασφαλίζεται η σταθερή διατήρηση της επικοινωνίας και η αλληλεπίδραση του ασφαλισμένου / ασθενή με τους επαγγελματίες υγείας.
4. Συνεργάσου μαζί μου: Ο ασθενής γίνεται πραγματικός συνεργάτης σε αυτό το στάδιο.
5. Υποστήριξε την ψηφιακή μου ομάδα: Ενθαρρύνεται η αποτελεσματική συνεργασία όλων των συντελεστών του δικτύου υγείας του ασφαλισμένου / ασθενή, με έμφαση στην ανάλυση, την αξιολόγηση της ποιότητας της παρεχόμενης φροντίδας και την τεκμηριωμένη σύγκριση της απόδοσης των διαφόρων παρόχων υγειονομικής περίθαλψης.

Η πρόταση:

Προτείνεται ο εμπλουτισμός του υπάρχοντος σήμερα Ατομικού Ηλεκτρονικού Φακέλου Υγείας και η μεταβίβαση της διαχείρισής του από το κράτος, όπως ισχύει σήμερα, στον πολίτη.

Στον νέο Φάκελο ύστερα από συγκατάθεση του πολίτη, κάθε επαγγελματία υγείας, ανεξαρτήτως του αν ανήκει ή όχι στο ΕΣΥ, θα εισάγει στοιχεία που αφορούν την αλληλεπίδρασή του με τον πολίτη (επισκέψεις, παραπεμπτικά, συνταγογραφήσεις), αλλά και θα λαμβάνει άλλα δεδομένα από τα ήδη καταγεγραμμένα δεδομένα του πολίτη από άλλους επαγγελματίες υγείας.

Η πλατφόρμα του Φακέλου προτείνεται να λειτουργεί σύμφωνα με το μοντέλο SOAP (Subjective: πώς αισθάνεται ο ασθενής, Objective: ζωτικά σημεία, φυσική εξέταση, αποτελέσματα ιατρικών και

εργαστηριακών εξετάσεων, Assessment: εκτίμηση της κατάστασης του ασθενούς και διαγνώσεις, Plan: πρόγραμμα θεραπείας) και να αξιοποιεί τράπεζες δεδομένων που αφορούν κατάλογο φαρμάκων με την κωδικοποίηση του ΕΟΦ, κωδικοποίηση υλικών, κωδικοποίηση ασθενειών, κωδικοποιήσεις πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, κατάλογο διαγνωστικών εξετάσεων.

Στην πλατφόρμα αυτή, ο πολίτης θα μπορεί να εισαγάγει δεδομένα που αφορούν τη διατροφή και την άσκηση, το ημερολόγιο υγείας, τη φαρμακευτική του αγωγή, την ανοσοποίηση, θεραπευτικά πρωτόκολλα, ιατρικές θεραπείες και δεδομένα επείγουσών θεραπειών, ενώ οι επαγγελματίες υγείας θα μπορούν να εισάγουν δεδομένα που αφορούν κλινικά στοιχεία, διαγνώσεις, θεραπείες, ευρήματα και φαρμακευτικές αγωγές.

Τα οφέλη:

- Θεμελιώνεται και βελτιώνεται η διαδραστική επικοινωνία μεταξύ πολιτών (υγιών ή ασθενών) με τους επαγγελματίες υγείας και τον ασφαλιστικό τους φορέα.
- Θεμελιώνεται κι ενισχύεται η δέσμευση ασθενών σε θέματα υγείας και ευεξίας και η δέσμευση επαγγελματιών υγείας στην επικοινωνία με τους ασθενείς.
- Ενισχύεται σημαντικά η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα στην παροχή υπηρεσιών υγείας.
- Διευκολύνεται η πρόσβαση των επαγγελματιών υγείας σε κρίσιμες πληροφορίες για τον ασθενή καθώς και η δυνατότητα εμπλουτισμού του ιατρικού τους φακέλου με πολύτιμα δεδομένα.
- Εξοικονομούνται σημαντικοί ανθρώπινοι και υλικοί πόροι.
- Δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης και αποτελεσματικής διαχείρισης εξατομικευμένων προγραμμάτων υγείας, όπως του προγραμματισμού ιατρικών εξετάσεων.

03. Να μεταρρυθμιστεί το πλαίσιο της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας με στόχο την αποτελεσματικότερη διαχείριση χρόνιων νοσημάτων

Το πρόβλημα:

Το υφιστάμενο σύστημα Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας στην Ελλάδα δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες των πολιτών αλλά και τις δυνατότητες που υπάρχουν για την ενίσχυση της υγείας του γενικού πληθυσμού, την πρόληψη νοσημάτων και την αντιμετώπιση χρόνιων νοσημάτων.

Χαρακτηριστικά, η Ελλάδα δεν διαθέτει ένα μοντέλο διαχείρισης των χρόνιων νοσημάτων με αποτέλεσμα αναποτελεσματική και μη συνεχή

φροντίδα, μεγάλο κόστος, χαμηλά επίπεδα ικανοποίησης των πολιτών και αυξημένα ποσοστά νοσηρότητας και θνησιμότητας.

Είναι συνεπώς αναγκαία η μεταρρύθμιση του πλαισίου της Πρωτοβάθμιας Υγείας ώστε με ολοκληρωμένο και συντονισμένο τρόπο (integrated care)² να εστιάζει αποτελεσματικά στις ανάγκες του ασθενή και να αξιοποιεί αποτελεσματικότερα τους διαθέσιμους ανθρώπινους και υλικούς πόρους.

Η πρόταση:

Η εστίαση στον ασθενή είναι η «παροχή φροντίδας που σέβεται και ανταποκρίνεται στις προσωπικές προτιμήσεις, ανάγκες και αξίες του ασθενούς, διασφαλίζοντας την καθοδήγηση και λήψη της κλινικής απόφασης με βάση αυτές».³ Συγκαταλέγεται στα έξι χαρακτηριστικά της υψηλής ποιότητας φροντίδας υγείας (ασφάλεια, αποδοτικότητα, αποτελεσματικότητα, ισότητα, εγκυρότητα, εστίαση στον ασθενή). Ο ιατρός δεν είναι το επίκεντρο της σχέσης και ο ασθενής διατηρεί μια δίκαιη και αποδοτική θέση στη σχέση με στόχο την παροχή φροντίδας που ανταποκρίνεται στις προσδοκίες, ανάγκες και προτιμήσεις του

ασθενούς.

Αντιστοίχως, ολοκληρωμένη φροντίδα είναι «η διαχείριση και παροχή υπηρεσιών υγείας έτσι ώστε οι ασθενείς να λαμβάνουν ένα συνεχές προληπτικών και θεραπευτικών υπηρεσιών, σύμφωνα με τις διαχρονικές ανάγκες τους και σε διάφορα επίπεδα του συστήματος υγείας».⁴

Στην κατεύθυνση αυτή προτείνεται κατ' αρχάς η παροχή καθολικής υγειονομικής ασφαλιστικής κάλυψης, με την αναζήτηση νέων ρόλων για άτομα, οικογένειες, κοινότητες και κοινωνίες και τη θέσπιση κινήτρων και επιβραβεύσεων για την επιτυχή διατήρηση της υγείας και της διαχεί-

2 World Health Organization. (2008). Integrated health services - what and why? Geneva: WHO. L. Brown, J. Oliver-Baxter, P. Bywood. International trends and initiatives in primary health care. PHCRIS Research Roundup, 2013

3 Source: Institute of Medicine . Crossing the Quality Chasm . 2001

4 World Health Organization. (2008). Integrated health services - what and why? Geneva: WHO. L. Brown, J. Oliver-Baxter, P. Bywood. International trends and initiatives in primary health care. PHCRIS Research Roundup, 2013

ρισης της ασθένειας τόσο σε πολίτες όσο και σε επαγγελματίες υγείας. Προτείνεται η καθιέρωση ασφάλισης για χρόνια νοσήματα (συμπεριλαμβανομένων των ψυχικών) και η ένταξη της αποθεραπείας στο ελλιπές σημερινό σύστημα ασφάλισης υγείας με την κατ' οίκον νοσηλεία, την ασφάλιση έναντι ατυχήματος και τη μακροχρόνια φροντίδα.

Να δοθεί έμφαση στην αλλαγή της συμπεριφοράς των πολιτών με κίνητρα ώστε να παραμένουν υγιείς και την επέκταση του μοντέλου αξιοποίησης των ψηφιακών εργαλείων που εφαρμόστηκαν στο πιλοτικό πρόγραμμα «Φώφη Γεννηματά» για την πρόληψη του καρκίνου του μαστού σε όλες τις αναγκαίες προληπτικές εξετάσεις ανά ηλικία, φύλο και προδιάθεση. Επίσης, να αξιοποιηθεί η δυνατότητα προσφοράς νέων υγειονομικών υπηρεσιών από την τοπική αυτοδιοίκηση, με τη λειτουργική ένταξη των προγραμμάτων «Βοήθεια στο Σπίτι» στο σύστημα της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας

Να θεσπιστεί η καθολική ισότητα συνταγογράφησης μεταξύ των ιδιωτών ιατρών και των ιατρών του ΕΣΥ. Η καθιερωμένη μισθοδοσία ιατρών και λοιπών επαγγελματιών υγείας πρέπει να συμπληρωθεί με επιβράβευση ατομική και ομαδική για τη διατήρηση της υγείας των πολιτών.

Να επαναπροσδιοριστούν όλες οι περιγραφές ρόλων των επαγγελματιών υγείας, συμπεριλαμβανομένων και των ιατρών στις υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.

Το συμβόλαιο με τον Προσωπικό Ιατρό ή την ομάδα της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας να περιλαμβάνει τη διαχείριση χρόνιων νοσημάτων, την εκτίμηση και διαχείριση κινδύνου για επιλεγμένα χρόνια νοσήματα, υπηρεσίες προαγωγής της υγείας μέσω τροποποίησης συμπεριφοράς και υποστήριξη της αυτοδιαχείρισης των συν-νοσηροτήτων και την αύξηση των συνολικών γνώσεων για την κατάσταση της υγείας, υπηρεσίες δημόσιας υγείας (πρόληψη) με βοήθεια της υποστήριξης του τρόπου ζωής (διαχείριση βάρους, διακοπή καπνίσματος, κατανάλωση αλκοόλ, συμβουλευτικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες και τη διευκόλυνση της διαβούλευσης με τους άλλους επαγγελματίες υγείας στην ομάδα υγειονομικής περίθαλψης). Να ενισχυθεί η λειτουργική διασύνδεση των επαγγελματιών υγείας σε κάθε στάδιο προσφοράς της υγειονομικής περίθαλψης.

Να αναγνωστεί η συμπονετική και παρηγορητική φροντίδα (palliative care) στο πλαίσιο της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί σημαντικά η πρόσβαση των πολιτών στις αναβαθμισμένες υπηρεσίες της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.
- Θα βελτιωθεί η υγεία του γενικού πληθυσμού.
- Θα γίνει αποτελεσματικότερη η διαχείριση των ανθρώπινων και υλικών πόρων του συστήματος υγείας.

04. Να αναδιοργανωθούν οι υπηρεσίες του Εθνικού Συστήματος Αιμοδοσίας και Δωρεάς Προϊόντων Αίματος για την καλύτερη αξιοποίηση του εθελοντισμού

Το πρόβλημα:

Η συστημική προσέγγιση που ισχύει σήμερα στην Ελλάδα σε ό,τι αφορά το κρίσιμο ζήτημα της διαχείρισης του αίματος και των παραγώγων του είναι νοσοκομειοκεντρική, καθώς συλλέγουμε το αίμα και τα παράγωγά του μέσω των νοσοκομειακών υπηρεσιών υγείας ή αγοράζουμε από τον ελβετικό Ερυθρό Σταυρό.

Την ίδια ώρα, στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκεται υπό διαβούλευση νέος Ευρωπαϊκός Κανονισμός⁵ που θέτει πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας για όλες τις ουσίες ανθρώπινης προέλευσης (SoHOs, αίμα, πλάσμα, παράγωγα αυτών, γαμέτες, κλπ). Η εφαρμογή του όταν ψηφιστεί κι αυτόματα εφαρμοστεί σε όλες τις χώρες της ΕΕ, θα συμπληρώσει ή θα δημιουργήσει την ανάγκη επικαιροποίησης των εγχώριων σχετικών νόμων 4958/2022 και 3402/2005 καθώς και όλων των μεταγενέστερων συνδεδόμενων νομοθετημάτων.

Το πρόβλημα οξύνεται αν ληφθεί υπόψη ότι την επόμενη δεκαετία προβλέπεται πως θα αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των ασθενών που θα χρειαστούν πρόσβαση σε φαρμακευτικά προϊόντα που προέρχονται από πλάσμα. Τα φαρμακευτικά προϊόντα που προέρχονται από πλάσμα (PDMPs) είναι μοναδικά φάρμακα που μπορούν να παρασκευαστούν μόνο από ανθρώπινο πλάσμα που έχει δοθεί από αποκλειστικούς δότες, απαραίτητα σήμερα για περίπου 300.000 ασθε-

νείς στην ΕΕ που αντιμετωπίζουν σπάνιες, χρόνιες και απειλητικές για τη ζωή καταστάσεις.

Σήμερα, η ΕΕ παρουσιάζει έλλειμμα 5,15 εκατομμυρίων λίτρων πλάσματος που απαιτείται για την παραγωγή φαρμάκων που προέρχονται από πλάσμα, με το περίπου 38% του πλάσματος που χρησιμοποιείται για την παρασκευή τέτοιων φαρμάκων για ασθενείς στην ΕΕ να προέρχεται από τις ΗΠΑ. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 56% του πλάσματος συλλέγεται από δημόσιες και μη κρατικές υπηρεσίες αιμοληψίας, κυρίως από αιμοδοσίες ολικού αίματος. Ο ιδιωτικός τομέας συλλέγει το 44% του πλάσματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά μόνο από τέσσερις χώρες (Αυστρία, Τσεχία, Γερμανία και Ουγγαρία), χρησιμοποιώντας κυρίως πλασμαφαίρεση. Σε αυτές τις τέσσερις χώρες, ιδιωτικά κέντρα δωρεάς πλάσματος συνυπάρχουν με δημόσιες υπηρεσίες που συλλέγουν πλήρες αίμα και πλάσμα και συλλέγεται τέσσερις φορές περισσότερο πλάσμα κατά κεφαλή σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες.⁶ Σήμερα, 25 χώρες της ΕΕ παρέχουν κάποιας μορφής αποζημίωση στους δότες πλάσματος που καλύπτει τα έξοδα που σχετίζονται με τη δωρεά σύμφωνα με την αρχή της Εθελοντικής Απλήρωτης Δωρεάς (Voluntary Unpaid Donation - VUD). Στις τέσσερις προαναφερθείσες χώρες της ΕΕ (Αυστρία, Τσεχία, Γερμανία και Ουγγαρία), τα ιδιωτικά κέντρα πλασμαφαίρεσης εφαρ-

5 Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας για τις ουσίες ανθρώπινης προέλευσης που προορίζονται για χρήση στον άνθρωπο και για την κατάργηση των οδηγιών 2002/98/ΕΚ και 2004/23/ΕΚ.

6 <https://bit.ly/VINTURA>

μόζουν κατ' αποκοπή αποζημίωση συμβατή με την Οδηγία της ΕΕ για τους ιστούς και τα κύτταρα,⁷ την αρχή Εθελοντικής Απλήρωτης Δωρεάς, τον

Οδηγό Βιοηθικής του Συμβουλίου της Ευρώπης,⁸ τον Οδηγό Βιοηθικής του Συμβουλίου Nuffield,⁹ και το γερμανικό νόμο περί μεταγγίσεων.¹⁰

Η Πρόταση:

Προτείνεται η σύσταση Κέντρων Συλλογής Πλάσματος κι Αίματος, (ολικό αίμα, πλάσμα, αιμοπετάλια) ως αποκεντρωμένων υπηρεσιών του Εθνικού Κέντρου Αιμοδοσίας (ΕΚΕΑ) και η αποδέσμευση της συλλογής από νοσοκομεία, με τη δυνατότητα σύστασης τέτοιων Κέντρων πέρα από το δημόσιο σύστημα και από τις περιφέρειες, τους δήμους, τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό, Κέντρα Υγείας, δημοτικά ιατρεία και ιδιωτικές εταιρείες βάσει των προδιαγραφών που θα οριστούν από το Υπουργείο Υγείας και περιγράφονται στον υπό διαβούλευση προαναφερθέντα Κανονισμό. Ακόμη, προτείνεται η δυνατότητα λειτουργίας κινητών μονάδων. Η συλλογή θα διέπεται αποκλειστικά από εθελοντική προσφορά με δυνατότητα αποζημίωσης δαπανών και χρόνου (χρηματική ή σε είδος αποζημίωση, φοροαπαλλαγή κλπ. σε προκαθορισμένο κατ' αποκοπή ανώτατο όριο ανά εθελοντική δωρεά).

Το Υπουργείο Υγείας προτείνεται να καθιερώσει και να υποστηρίξει την εθελοντική, μη αμειβόμενη, οικονομικά ουδέτερη για το δότη δωρεά πλάσματος για ιατρικούς σκοπούς, επικεντρώνοντας τις προσπάθειές του στην ενημέρωση και ευ-

αισθητοποίηση των Ελλήνων πολιτών σχετικά με το πλάσμα και τον αλτρουιστικό χαρακτήρα της δωρεάς πλάσματος για την παρασκευή πολύτιμων θεραπειών που προέρχονται από πλάσμα. Το Υπουργείο Υγείας να ενθαρρύνει την ίδρυση εξειδικευμένων προγραμμάτων πλάσμαφαίρεσης για τη συλλογή περισσότερου πλάσματος στην Ελλάδα και να υποστηρίξει τη συνύπαρξη ιδιωτικών και δημόσιων φορέων στον τομέα για την ενίσχυση της συλλογής πλάσματος. Κρίνεται απαραίτητη η θεσμοθέτηση ειδικού προκαθορισμένου καθεστώτος κατ' αποκοπή αποζημιώσεων δαπανών για τις δικαιολογημένες δαπάνες των εθελοντών μη αμειβόμενων δοτών πλάσματος.

Προτείνεται επίσης η σύσταση Εθνικού Μητρώου Δοτών Ουσιών Ανθρώπινης Προέλευσης με την αναβάθμιση του ήδη υπάρχοντος μητρώου.

Τέλος, προτείνεται ο καθορισμός μέσω του ΕΟΠΥΥ της τιμής διάθεσης προϊόντων και ουσιών ανθρώπινης προέλευσης σε νοσοκομεία, ιδιωτικές κλινικές, και στη φαρμακοβιομηχανία, όπως ισχύει σε όλη την Ευρώπη.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί η πρόσβαση Ελλήνων κι Ευρωπαίων ασθενών σε θεραπείες πλάσματος.
- Θα μειωθεί η σημερινή σημαντική οικονομική επιβάρυνση της χώρας για την εξασφάλιση της πρόσβασης σε πλάσμα και κυτταρικά προϊόντα αίματος.
- Θα ενισχυθεί το εθελοντικό κίνημα αιμοδοσίας και δωρεάς πλάσματος.
- Θα βελτιωθεί σημαντικά η δυνατότητα αποτελεσματικής διαχείρισης των τελικών προϊόντων καθώς και των ανθρώπινων και υλικών πόρων.

7 Directive 2004/23/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on setting standards of quality and safety for the donation, procurement, testing, processing, preservation, storage and distribution of human tissues and cells." <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0023&from=EN>

8 Committee on Bioethics (DH-BIO). Guide for the implementation of the Principle of Prohibition of Financial Gain with respect to the human body and its parts, as such, from living or deceased donors (article 23, 24). <https://rm.coe.int/guidefor-the-implementation-of-the-principle-of-prohibition-of-financ/16807af9a3>

9 Nuffield Council on Bioethics. Human bodies: donation for medicine and research. https://www.nuffieldbioethics.org/wp-content/uploads/HumanBodies_report_developments_web.pdf .

10 German Transfusion Law, article 10. https://www.gesetze-im-internet.de/tfg/_10.html

05. Να ενταχθεί αποτελεσματικότερα ο στόχος της μείωσης της βλάβης από την κατανάλωση προϊόντων καπνού στην εθνική στρατηγική κατά του καπνίσματος στο πλαίσιο δημιουργίας κινήτρων για πιο υγιεινές επιλογές

Το πρόβλημα:

Στο πλαίσιο του πρώτου Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Καπνίσματος που δημοσιοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2019¹¹ περιλαμβάνεται ως στόχος η ανάπτυξη ενός νέου ρυθμιστικού και κανονιστικού πλαισίου ελέγχου και παρακολούθησης των νέων προϊόντων καπνού.

Στην κατεύθυνση αυτή ψηφίστηκε ο νόμος 4715/2020 με τον οποίο υιοθετήθηκε η στρατηγική της μείωσης της βλάβης από το κάπνισμα.¹² Συγκεκριμένα προβλέφθηκε η διαδικασία έγκρισης ισχυρισμών μείωσης κινδύνου από τη χρήση νέων προϊόντων καπνού, οι οποίοι θα βασίζονται σε τεκμηριωμένα επιστημονικά δεδομένα.

Προς το παρόν, οι προβλέψεις αυτές αν και έχουν ψηφιστεί, δεν εφαρμόζονται πλήρως.

Ενώ λοιπόν έχει υπάρξει μεγάλη πρόοδος και καινοτομία στον κλάδο των κανπνοβιομηχανιών που παρέχει εναλλακτικές λιγότερο βλαπτικές

από το τσιγάρο, σε μεγάλο βαθμό αυτά τα προϊόντα αντιμετωπίζονται ακόμη ρυθμιστικά όπως και τα τσιγάρα, με αποτέλεσμα οι ήδη καπνιστές να μην έχουν ούτε οικονομικό, ούτε πληροφοριακό κίνητρο να στραφούν σε προϊόντα μειωμένης βλαπτικότητας.

Στους στόχους της δημόσιας πολιτικής που αφορούν τους ήδη καπνιστές πρέπει συνεπώς να συμπεριληφθεί η μείωση της «βλάβης που προκαλεί ο καιόμενος καπνός μέσω της αντικατάστασης των τσιγάρων με πολύ λιγότερο επιβλαβείς τρόπους παροχής νικοτίνης»,¹³ χωρίς βεβαίως να επηρεάζονται οι στόχοι της πρόληψης και της αποτροπής της έναρξης καπνίσματος σε νέους, της προστασίας των μη καπνιστών από το παθητικό κάπνισμα, και της υποστήριξης στη διακοπή του καπνίσματος με στόχο τη μείωση του αριθμού των καπνιστών, όπως ορίζει το Εθνικό Σχέδιο Δράσης.

11 <https://government.gov.gr/ethniko-schedio-drasis-kata-tou-kapnismatos-i-igia-mas-enoni>.

12 Η μείωση της βλάβης μπορεί να οριστεί ως πράξεις που έχουν ως στόχο τη μείωση της ζημιάς που προκαλείται από επιβλαβή συμπεριφορά τόσο στα άτομα, όσο και στο κοινωνικό σύνολο. Βλ. Levesque, R. J. R. (2018). 'Harm Reduction'. In R. J. R. Levesque (ed.), *Encyclopedia of Adolescence*, 1716–1718. New York: Springer.

13 Beaglehole, R., & Bonita, R. (2022). 'Tobacco control: getting to the finish line'. *The Lancet*, 399, 1865.

14 Για τις αρνητικές απρόθετες συνέπειες της αύξησης του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης σε καπνό και οινοπνευματώδη στην Ελλάδα, βλ. χαρακτηριστικά Λιαργκόβας, Π. & Σαραβάκος Κ. (2023). 'Το Το κόστος διαβίωσης στην Ελλάδα τις περιόδους των κρίσεων 2008-2021: Η αύξηση του κόστους διαβίωσης από υπερφορολόγηση, πληθωρισμό και τιμωρητικούς φόρους στον τρόπο ζωής μας'. Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών.

Η πρόταση:

Να εφαρμοστεί μια συνολική πολιτική μείωσης της βλάβης από τη χρήση των προϊόντων καπνού που θα συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων τη διαφοροποίηση της φορολογικής αντιμετώπισης των μη καίωμενων προϊόντων νικοτίνης σε σχέση με τα καίωμενα προϊόντα καπνού ώστε να αντανακλάται η διαφορά στη βλάβη που προκαλούν. Ο συγκεκριμένος «φόρος αμαρτίας»¹⁴ αποτρέπει ουσιαστικά τη μετάβαση των ήδη καπνιστών σε

προϊόντα καπνού μειωμένης βλάβης, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί κίνητρα για το ήδη εκτεταμένο παράνομο εμπόριο προϊόντων καπνού.

Παράλληλα, προτείνεται να ενισχυθεί ρυθμιστικά η δυνατότητα των εταιρειών να ενημερώνουν τους καταναλωτές ως προς τη μειωμένη βλάβη που προκαλούν τα μη καίωμενα προϊόντα καπνού σε σχέση με τα αντίστοιχα καίωμενα.

Τα οφέλη:¹⁵

- Η διευκόλυνση της επιλογής των ήδη καπνιστών σε λιγότερο βλαπτικά προϊόντα θα οδηγήσει σε σημαντικά οφέλη στην υγεία τους και σε εξοικονόμηση δαπανών από το εθνικό σύστημα υγείας.
- Οι ήδη καπνιστές θα αποκτήσουν περισσότερα οικονομικά και πληροφοριακά κίνητρα να στραφούν σε προϊόντα μειωμένης βλαπτικότητας, στροφή που μπορεί να λειτουργήσει και ως σημαντικό βήμα στη διακοπή της συνολικής κατανάλωσης προϊόντων καπνού.
- Η ρυθμιστική και κανονιστική διαφοροποίηση των καίωμενων και των μη καίωμενων προϊόντων καπνού θα ανταποκρίνεται πλέον στη βλάβη που αντίστοιχα προκαλούν και θα ενισχύσει τα κίνητρα για περαιτέρω καινοτομία στην ανάπτυξη λιγότερο βλαπτικών προϊόντων καπνού και νικοτίνης.
- Θα αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα η λαθραία διακίνηση προϊόντων καπνού που αποτελεί μια σημαντική αιτία μείωσης των κρατικών εσόδων από τους αντίστοιχους φόρους.

¹⁵ Για μια πιο αναλυτική, τεκμηριωμένη παρουσίαση των πιθανών θετικών αποτελεσμάτων από την αποτελεσματικότερη εισαγωγή της αρχής της μείωσης της βλάβης για τα καπνικά προϊόντα, βλ. Χαρακτηριστικά, Fricke, F.U. (2022). 'The Potential of Harm Reduction: A Novel EU Strategy on Tobacco Regulation'. ELF-Policy Paper No 16. European Liberal Forum

Οικονομία

Η οικονομική πολιτική της επόμενης κυβέρνησης θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην ανάπτυξη και την αποκέντρωση, με στόχο την ενίσχυση της παραγωγικότητας και της ευημερίας. Θεωρούμε δεδομένη τη συνέχιση και επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων, που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αύξηση της αποδοτικότητας των οικονομικών πόρων και τον περιορισμό της σπατάλης (βλέπε ΛΑΡΚΟ).¹ Επικεντρώνουμε επομένως τις προτάσεις μας στη δημοσιονομική πολιτική, η οποία μπορεί να συμβάλει σημαντικά στα κίνητρα για επενδύσεις και στη μείωση του χρέους που αποτελεί βαρίδι για την ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό, η επόμενη Κυβέρνηση κατ' ελάχιστον πρέπει:

- ❑ Να περιορίσει τις δαπάνες και να συνεχίσει να μειώνει τους φόρους.
- ❑ Να επανεξετάσει όλα τα τεκμήρια διαβίωσης με στόχο να καταργηθούν ή τουλάχιστον να εκλογικευτούν σε πρώτη φάση.
- ❑ Να μεταβιβάσει τους πόρους του ΕΝΦΙΑ στους Δήμους.
- ❑ Να καταργήσει το Νόμο 128/1975 που επιβάλλει φόρο 0,6% στα τραπεζικά δάνεια.
- ❑ Να εξορθολογήσει το φορολογικό πλαίσιο που διέπει τις αποσβέσεις ώστε να ενισχυθεί η ρευστότητα των επιχειρήσεων και να δημιουργηθούν περισσότερα κίνητρα για επενδύσεις.

¹ Μπήτρος, Γ. & Κ. Σαραβάκος «Η ΛΑΡΚΟ και οι Φορολογούμενοι», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Ερευνητικό Δοκίμιο Δεκέμβριος 2022. allgrWP-01-2022-Bitros-Saravakos-311222-Larko_0.pdf (aueb.gr)

01. Να συνεχιστεί η μείωση των φόρων και να περιοριστούν οι δημόσιες δαπάνες

Το πρόβλημα:

Η προσπάθεια μείωσης της φορολογικής επιβάρυνσης σε πολίτες και επιχειρήσεις από την Κυβέρνηση ανακόπηκε λόγω της κρίσης πανδημίας και της μετέπειτα ενεργειακής κρίσης, ενώ οι πολιτικές στήριξης των πληττόμενων νοικοκυριών και επιχειρήσεων αύξησαν σημαντικά τις δημόσιες δαπάνες και το χρέος.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει ότι η δημοσιονομική δαπάνη για μέτρα στήριξης (πέρα από τις επιδοτήσεις από το Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης) ήταν η τρίτη υψηλότερη στην ΕΕ (2,3% ΑΕΠ), ενώ πάνω από το 80% των μέτρων

δεν ήταν στοχευμένα στους πιο ευάλωτους.²

Αυτή η προβληματική δημοσιονομική διαχείριση θα τερματιστεί εκ των πραγμάτων, καθώς όλα δείχνουν ότι το νέο Σύμφωνο Σταθερότητας που θα τεθεί σε εφαρμογή το 2025 θα έχει στο επίκεντρο τις καθαρές πρωτογενείς δαπάνες, οι οποίες δεν θα μπορούν να αυξάνονται ταχύτερα από το δυνητικό ΑΕΠ. Αυτός ο περιορισμός θα θέσει τέρμα στην αέναη αναζήτηση δημοσιονομικού χώρου για παροχές, διότι τυχόν υπέρβαση εσόδων θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για μείωση χρέους μέσω υψηλότερων πλεονασμάτων.

Η πρόταση:

Να επαναπροσανατολιστεί η δημοσιονομική πολιτική στη δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων ικανών να καλύψουν τους τόκους του δημοσίου χρέους (2,0-2,5% του ΑΕΠ), και να αναζητηθεί χώρος για μείωση της φορολογίας μέσω του εξορθολογισμού της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, και πάντως όχι για παροχές.

Στην Ατζέντα 2021 που παρουσιάσαμε το 2019, προτείναμε ενιαίο φορολογικό συντελεστή (flat tax) 20% στη φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, και μείωση του βασικού συντελεστή ΦΠΑ στο 20%. Η απώλεια εσόδων από τη μείωση των φορολογικών συντελεστών θα αντισταθμιζόταν από τη μείωση της προσωπικής διαφοράς στις συντάξεις και του αφορολόγητου εισοδήματος, που είχε νομοθετηθεί το 2017, ώστε ο προϋπολογισμός να παραμείνει ισοσκελισμένος.

Εφόσον τα εν λόγω αντισταθμιστικά μέτρα δεν υλοποιήθηκαν, προτείνουμε κατ' ελάχιστον να αυξηθεί από €40.000 σε €80.000 το όριο εισοδήματος πάνω από το οποίο επιβάλλεται ο ανώτατος φορολογικός συντελεστής 44%, ώστε να μειωθεί η προοδευτικότητα της φορολογικής κλίμακας που δυσκολεύει σημαντικά την προσέλκυση εξειδικευμένου και διευθυντικού προσωπικού στη χώρα μας και επιτείνει το ήδη οξύ πρόβλημα της φυγής ανθρώπινου δυναμικού.

Στην πλευρά των δαπανών, μισθοί και συντάξεις συνεχίζουν να αποτελούν την μερίδα του λέοντος, περιορίζοντας το περιθώριο μείωσης φόρων και εισφορών. Προτείνουμε:

1. Να μειωθούν σημαντικά οι προσλήψεις στο Δημόσιο ως αποτέλεσμα της ψηφιοποίησης των διαδικασιών.

² "COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL: Fiscal policy guidance for 2024" 8/3/2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1410

2. Να αναθεωρηθούν τα απηρχαιωμένα οργανογράμματα στο Δημόσιο με στόχο τη μείωση του προσωπικού.
3. Να καταγραφούν και να δημοσιευθούν όλα τα κοινωνικά επιδόματα, σε χρήμα και σε είδος, καθώς και οι προϋποθέσεις καταβολής τους, ώστε κυβέρνηση και πολίτες να γνωρίζουν τεκμηριωμένα πόσοι και ποιοι ωφελούνται, από ποια αρχή και σε τι ύψος, με στόχο τον εξορθολογισμό και την αποτελεσματικότερη στόχευσή τους.
4. Να επανεξετασθεί από μηδενική βάση η χρησιμότητα όλων των οργανισμών του δημοσίου και να συγχωνευτούν ή να καταργηθούν όσοι υπολειτουργούν ή δεν παρέχουν επαρκώς ποιτικές υπηρεσίες στους πολίτες, με στόχο τη μείωση των δημοσίων δαπανών.

Τα οφέλη:

- Θα αυξηθεί ουσιαστικά το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.
- Η μείωση της προοδευτικότητας της φορολογικής κλίμακας θα διευκολύνει την προσέλκυση εξειδικευμένου στελεχιακού και διευθυντικού προσωπικού στη χώρα, και θα συμβάλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος της φυγής ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης και εμπειρίας.
- Θα μειωθεί η κρατική σπατάλη και θα αντιμετωπιστεί σημαντικά το «φαινόμενο χιονοστιβάδας» που οδηγεί σε αλληπάλληλες αυξήσεις των δαπανών συχνά χωρίς έλεγχο της πραγματικής τους σκοπιμότητας.
- Θα αυξηθεί σημαντικά η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων αφού θα βελτιωθεί η στόχευση ατόμων και νοικοκυριών που πραγματικά έχουν ανάγκη.

02. Να επανεξεταστούν όλα τα τεκμήρια διαβίωσης με στόχο να καταργηθούν

Το πρόβλημα:

Τα τεκμήρια διαβίωσης υιοθετήθηκαν όταν δεν υπήρχαν η ΑΑΔΕ και τα προηγμένα ηλεκτρονικά συστήματα φορολογικών ελέγχων. Χάρη σ' αυτές τις εξελίξεις, όλα τα στοιχεία δείχνουν πλέον ότι η φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή έχουν περιοριστεί. Συνεπώς, η ύπαρξη των τεκμηρίων διαβίωσης έχει καταστεί από εργαλείο περιορισμού της φοροδιαφυγής σε εργαλείο αυθαίρετης αύξησης της φορολογίας. Επιπλέον, τα ισχύοντα σήμερα κριτήρια διαβίωσης είναι εν πολλοίς αυθαίρετα καθώς δεν συνδέονται με το πραγματικό κόστος κτήσης, χρήσης και συντήρησης των περιουσιακών στοιχείων που λειτουργούν ως τεκμήρια, αλλά συχνά καθορίζονται με κύριο γνώμονα την επιδίωξη «να πληρώσουν οι πλούσιοι», οι οποίοι

έτσι και αλλιώς πληρώνουν δυσανάλογα λόγω της πολύ έντονης προοδευτικότητας της φορολογικής κλίμακας.

Ενδεικτικό αυτής της νοοτροπίας είναι οι τεκμαρτές δαπάνες επιβατικών αυτοκινήτων, οι οποίες αυξάνονται εκθετικά με βάση τον κυβισμό, ενώ οι πραγματικές δαπάνες φθίνουν οριακά.

Αυτά τα αυθαίρετα κριτήρια αφενός στρεβλώνουν τις καταναλωτικές αποφάσεις των φορολογουμένων και αφετέρου ενισχύουν τη φοροδιαφυγή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι καταγεγραμμένες περιπτώσεις ιδιοκτητών αυτοκινήτων που μειώνουν εικονικά τα κυβικά της μηχανής για να ελαχιστοποιήσουν τη φορολογική επιβάρυνση.

Η πρόταση:

Να επανεξεταστούν όλα τα τεκμήρια διαβίωσης με στόχο να καταργηθούν. Με την ψηφιοποίηση και τις διασταυρώσεις, η ΑΑΔΕ μπορεί να εντοπίζει τα πραγματικά εισοδήματα αντί να τα υπολογίζει πλασματικά. Προς αυτήν την κα-

τεύθυνση θα βοηθήσει σημαντικά η επικείμενη διασύνδεση των ταμειακών μηχανών και των συστημάτων πληρωμής μέσω POS με το σύστημα MyData.

Τα οφέλη:

- Θα εξορθολογιστεί το φορολογικό σύστημα, απαλλασσόμενο από την άδικη και επιζήμια για τα δημόσια οικονομικά προκατάληψη «να πληρώσουν οι πλούσιοι», ιδίως μάλιστα εφόσον τα αυθαίρετα τεκμήρια διαβίωσης συχνά επιβαρύνουν τη μεσαία τάξη.
- Θα εκλείψει η παράλογη στρέβλωση των καταναλωτικών αποφάσεων των φορολογουμένων και θα ενισχυθούν οι επιχειρηματικοί κλάδοι που σήμερα επωμίζονται το βάρος των τεκμηρίων.

03. Οι πόροι από τον ΕΝΦΙΑ να αποδίδονται στους Δήμους

Το πρόβλημα:

Το ισχύον σύστημα του ΕΝΦΙΑ είναι απολύτως αδιαφανές, καθώς η Κυβέρνηση δεν δίνει στη δημοσιότητα τα στοιχεία που συγκεντρώνει από τους επαγγελματίες εκτιμητές βάσει των αγοραπωλησιών σε κάθε περιοχή. Οι τελικές αντικειμενικές αξίες καθορίζονται αυθαίρετα από τον Υπουργό Οικονομικών, συχνά βάσει «κοινωνικών κριτηρίων», επιβαρύνοντας ιδιοκτήτες κατά το δοκούν με στόχο την ελάφρυνση των φθηνότερων περιοχών

με ταυτόχρονη επιβάρυνση των ακριβών για εξασφάλιση εσόδων.

Επιπλέον, η εξάρτηση των Δήμων από τον κεντρικό προϋπολογισμό στρεβλώνει σημαντικά τα κίνητρα για χρηστή οικονομική διαχείριση και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για σχέσεις διαπλοκής μεταξύ των δημοτικών αρχών και της κυβέρνησης.

Η πρόταση:

Ο καθορισμός του ύψους και οι πόροι από τον ΕΝΦΙΑ να μεταβιβαστούν στους Δήμους, οι οποίοι κατά τεκμήριο έχουν καλύτερη πληροφόρηση για τις αξίες των ακινήτων στις περιοχές τους. Παράλληλα, να καταργηθούν οι μεταβιβάσεις στους Δήμους από τον προϋπολογισμό, όπως είχε εξαγγελθεί προεκλογικά το 2019. Τυχόν συμπληρωματική κρατική χρηματοδότηση σε αντικειμενικά μειονεκτικούς, απομακρυσμένους, ορεινούς ή νησιωτικούς Δήμους να αιτιολογείται επαρκώς.

Πρώτο μέλημα στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να είναι η εκλογίκευση του συστήματος καθορισμού των αντικειμενικών αξιών επί των οποίων ορίζεται ο ΕΝΦΙΑ. Στη συνέχεια, ο καθορισμός του ΕΝΦΙΑ να αλλάξει σε μία από τις ακόλουθες τρεις κατευθύνσεις:

1. Η Κυβέρνηση να δημοσιοποιήσει τα στοιχεία των εκτιμητών και να τα αντιπαραθέσει με τις αντικειμενικές αξίες που ανακοινώνει ώστε να υπάρξει διαφάνεια ως προς τον καθορισμό των αντικειμενικών αξιών.
2. Ο ΕΝΦΙΑ να υπολογίζεται έτσι ώστε να βασίζεται πλέον σε δημόσια διαθέσιμα στοιχεία όπως οι συντελεστές δόμησης ανά περιοχή.³
3. Ο καθορισμός του ύψους του ΕΝΦΙΑ να περάσει στην ευθύνη των Δήμων.--

3 Βλέπε χαρακτηριστικά τη σχετική πρόταση του Στέφανου Μάνου στην Athens Voice 30/10/13 «[Δήμευση περιουσίας μέσω φορολογίας](#)»

Τα οφέλη:

- Ενισχύεται η λογοδοσία των Δήμων προς τους δημότες, καθώς και η «ιδιοκτησία» των έργων υποδομής από τους δημότες που πληρώνουν οι ίδιοι για την ολοκλήρωσή τους.
- Ενθαρρύνεται η χρηστή διαχείριση, η ορθολογική ιεράρχηση των πραγματικών αναγκών και η εξοικονόμηση των διαθέσιμων πόρων από τους Δήμους.
- Ενισχύεται η δυνατότητα οικονομικού προγραμματισμού των δημοτικών αρχών και αποδυναμώνεται η σχέση εξάρτησης από το κεντρικό κράτος.
- Ενθαρρύνεται η ανάδυση ενός ήπιου φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των Δήμων που θα λειτουργήσει υπέρ των δημοτών και φορολογουμένων.

04. Να καταργηθεί ο Νόμος 128/1975 που επιβάλλει φόρο 0.6% στα τραπεζικά δάνεια

Το πρόβλημα:

Ο Νόμος 128/1975 που ορίζει την επιβολή φόρου 0,6% επί των τραπεζικών δανείων θεσπίστηκε με στόχο την ενίσχυση των εξαγωγών σε μια εποχή όπου τα επιτόκια κυμαίνονταν περί το 20% και συνεπώς η φορολογική αυτή επιβάρυνση ήταν σχετικά αμελητέα. Παρά το γεγονός ότι ο στόχος της ενίσχυσης των εξαγωγών ακυρώθηκε καθώς παραβίαζε τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ, ο φόρος παρέμεινε και συνεχίζει να εισπράττεται από το Δημόσιο με τρόπο αδιαφανή και μη καταγεγραμμένο.

Με τα σημερινά δεδομένα όμως, ο φόρος επί

των τραπεζικών δανείων επιβαρύνει σημαντικά το κόστος δανεισμού, περίπου κατά 10% για ένα δάνειο με επιτόκιο 6% προ φόρου. Σύμφωνα με πληροφορίες, τα έσοδα από τον συγκεκριμένο φόρο διαρκώς φθίνουν και ανέρχονται πλέον σε μόλις €200εκ., καθώς οι μεγάλες επιχειρήσεις, από τις οποίες εισπράττονταν στο παρελθόν ο κύριος όγκος των εσόδων, πλέον τον αποφεύγουν εκδίδοντας ομόλογα που διακρατούν οι τράπεζες και δεν υπόκεινται στον φόρο. Έτσι ο συγκεκριμένος φόρος επιβαρύνει κυρίως και άδικα τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

Η πρόταση:

Να καταργηθεί ο φόρος 0,6% επί των τραπεζικών δανείων.

Τα οφέλη:

- Μειώνεται το κόστος δανεισμού για επιχειρήσεις και νοικοκυριά.
- Διορθώνεται μια σημαντική αδικία, καθώς μέσω της διεξόδου της έκδοσης ομολόγων οι

μεγάλες επιχειρήσεις αποφεύγουν την καταβολή του φόρου, δυνατότητα που προφανώς δεν υπάρχει για τις μικρότερες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

05. Να εξορθολογιστεί το φορολογικό πλαίσιο που διέπει τις αποσβέσεις ώστε να δημιουργηθούν περισσότερα κίνητρα για επενδύσεις

Το πρόβλημα:

Παρά την αύξηση των επενδύσεων τα τελευταία χρόνια, το επενδυτικό κενό παραμένει βαθύ. Συγχρόνως εντείνεται ο ανταγωνισμός για την προσέλκυση επενδύσεων στον απόηχο του Inflation Reduction Act (IRA) στις ΗΠΑ, που προσφέρει φορολογικά κίνητρα και επιδοτήσεις για πράσινες επενδύσεις στην Αμερική. Στην Ελλάδα, το φορολογικό πλαίσιο που διέπει τις αποσβέσεις θα μπορούσε να προσφέρει μεγαλύτερα κίνητρα για επενδύσεις, ώστε η χώρα να αυξήσει το ποσοστό των επενδύσεων σε σχέση με το ΑΕΠ από 13% σήμερα πλησιέστερα στον Ευρωπαϊκό μέσο όρο 22% και να ενισχύσει ειδικά τις επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό.

Η Ελλάδα παραμένει η μόνη χώρα της Ε.Ε. που ταυτόχρονα (α) προβλέπει ένα πολύ περιορισμένο χρονικό διάστημα 5 ετών μέσα στο οποίο μπορεί να γίνει συμψηφισμός ζημιών με μελλοντικά κέρδη (carry forward), και (β) περιορίζει αυστηρά τη δυνατότητα προσαρμογής των φορολογικών αποσβέσεων στην ωφέλιμη ζωή του παγίου, καθορίζοντας τις αποσβέσεις βιομηχανικού εξοπλισμού σε 10% το χρόνο για 10 χρόνια. Ο συνδυασμός αυτών των χαρακτηριστικών του πλαισίου πλήττει ειδικά τις επιχειρήσεις που επενδύουν συστηματικά σε εξοπλισμό τεχνολογίας αιχμής, που απαξιώνεται γρήγορα, ή που επενδύουν σε πάγια με μακρύ χρόνο απόδοσης, οπότε τα 5 χρόνια carry forward δεν επαρκούν.

Η πρόταση:

Να αυξηθεί η διάρκεια του συμψηφισμού ζημιών με μελλοντικά κέρδη (carry forward) στα 10 χρόνια και να δοθεί η δυνατότητα επιλογής επιταχυνόμενων αποσβέσεων σε 5 χρόνια για επενδύσεις που απαξιώνονται γρήγορα, αντί της γραμμι-

κής απόσβεσης σε 10 χρόνια που ισχύει σήμερα. Αυτές οι επιλογές να προστεθούν στις υπεραποσβέσεις που ήδη ισχύουν για πράσινες και ψηφιακές επενδύσεις.

Τα οφέλη:

- Ενισχύεται σημαντικά ο στόχος της κυβέρνησης να αυξηθεί το μερίδιο της μεταποίησης στην εθνική οικονομία από το 10% πλησιέστερα στο 15% που είναι ο μέσος όρος στην ΕΕ.
- Ενισχύεται η ρευστότητα των επιχειρήσεων, καθώς και η διεθνής ανταγωνιστικότητα της εθνικής οικονομίας και η δυνατότητα προσέλκυσης νέων επενδύσεων.
- Σε ότι αφορά τις επιταχυνόμενες αποσβέσεις, οδηγούν σε αναβολή φορολογικής υποχρέωσης και συνεπώς μακροπρόθεσμα δεν οδηγούν σε μείωση των κρατικών εσόδων.

Κράτος και Δημόσια Διοίκηση

Η επόμενη Κυβέρνηση κατ' ελάχιστον πρέπει:

- ❑ Να εφαρμόσει αποφασιστικότερα την αρχή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.
- ❑ Να αναβαθμίσει τους ελέγχους για την καταπολέμηση της διαφθοράς στο Δημόσιο.
- ❑ Να εισαγάγει αποτελεσματικότερα την αξιοκρατία και τη διαφάνεια στις προαγωγές των δημοσίων υπαλλήλων.
- ❑ Να λάβει μέτρα για την ενίσχυση της θεσμικής θωράκισης των Ανεξάρτητων Αρχών.

Η επόμενη κοινοβουλευτική πλειοψηφία πρέπει:

- ❑ Να τροποποιήσει τον Κανονισμό της Βουλής ώστε να γίνει αυστηρότερο το πλαίσιο εισαγωγής τροπολογιών.

01. Να εφαρμοστεί αποφασιστικότερα η αρχή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης

Το πρόβλημα:

Η επίμονη αδυναμία συνέργειας μεταξύ των διαφόρων επιπέδων του κράτους στο πλαίσιο σαφώς προσδιορισμένων αρμοδιοτήτων και διαδικασιών ανάληψης κοινής δράσης επηρεάζει έντονα την αποτελεσματικότητα του κράτους σε κρίσιμα πεδία, τόσο υπό κανονικές συνθήκες, όσο και σε κρίσεις όπου ο άμεσος και αποτελεσματικός συντονισμός είναι απαραίτητος.

Στην κατεύθυνση αυτή, πρέπει να επισπευσθεί αποφασιστικά η εφαρμογή της αρχής της πολυ-

πίπεδης διακυβέρνησης που σήμερα καθυστερεί, καθώς μπορεί συμβάλει καθοριστικά στην επίλυση αυτών των προβλημάτων συντονισμού.

Η εφαρμογή των παρακάτω προτάσεων μπορεί να επιτρέψει την αποφασιστικότερη μεταφορά αρμοδιοτήτων, πόρων και υποδομών στην αυτοδιοίκηση για κρίσιμες πολιτικές όπως η πρωτοβάθμια υγεία και παιδεία, η πολιτική προστασία, η ασφάλεια και ο πολιτισμός.

Η πρόταση:

Να εφαρμοστούν άμεσα οι προβλέψεις του πρόσφατα ψηφισθέντος Ν. 5013/23 και να εκδοθούν οι εξουσιοδοτήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 17.

Στην ταξινόμηση των αρμοδιοτήτων να αξιοποιηθεί η κατάταξή τους σε επιτελικές, υποστηρικτικές, ελεγκτικές και παροχής υπηρεσιών που ανταποκρίνεται στην ελληνική πραγματικότητα και έχει ήδη αποδώσει θετικά αποτελέσματα¹.

Να αποκαθαρθούν και να αναδομηθούν οι σήμερα κατακερματισμένες και διάσπαρτες μεταξύ πολλαπλών επιπέδων διοίκησης αρμοδιότητες κατά το πρότυπο της κωδικοποίησης της νομοθεσίας και με την εφαρμογή της μεθοδολογίας της Ανάλυσης Επιπτώσεων Συνεπειών Ρυθμίσεων και της ρυθμιστικής «γκιλοτίνας», δηλαδή της σε ορισμένο χρόνο επανεξέτασης της σκοπιμότητας των ψηφισθέντων ρυθμίσεων, όπως και να καθοριστούν κριτήρια ποιότητας των νέων ρυθμίσεων

που θα προκύψουν μετά από αυτή τη διαδικασία.

Να καθοριστεί η απαιτούμενη διαδικασία ώστε οι αρμοδιότητες που απονέμει η Βουλή μέσω ποικίλων ρυθμίσεων να ελέγχονται εκ των προτέρων για πιθανές επικαλύψεις ή συγκρούσεις με υφιστάμενες νομοθετικές και κανονιστικές ρυθμίσεις. Το ίδιο σύστημα μπορεί να αξιοποιηθεί για την ανακωδικοποίηση των διάσπαρτων και κατακερματισμένων διατάξεων.

Να δημιουργηθεί ένα κατάλληλο ψηφιακό εργαλείο διαλογής και ταξινόμησης των αρμοδιοτήτων προς υποστήριξη της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσίων Οργανώσεων του Υπουργείου Εσωτερικών.

Να τεθούν κριτήρια αξιολόγησης των φορέων ως προς την ποιότητα της ρυθμιστικής τους παραγωγής με βάση τον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών.

¹ Για τη λειτουργική αξιολόγηση της κεντρικής δημόσιας διοίκησης, βλ. <https://www.hba.gr/5ekdosis/uplpdfs/sylltomos14/589-606%20karkatsoulis%202014.pdf>.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί σημαντικά η αποτελεσματικότητα του κράτους ιδίως σε τομείς όπου απαιτούνται συνέργειες μεταξύ διαφόρων επιπέδων της διοίκησης οι οποίες σήμερα εμποδίζονται λόγω ασάφειας των σχετικών αρμοδιοτήτων.
- Θα εξασφαλιστεί μια αναγκαία προϋπόθεση για τον περαιτέρω εξορθολογισμό της δημόσιας διοίκησης και τη σημαντική εξοικονόμηση πόρων.
- Θα καταστεί εφικτή η ενίσχυση της λογοδοσίας και της αποτελεσματικότητας μέσω της μεταφοράς αρμοδιοτήτων, πόρων και υποδομών στην αυτοδιοίκηση για κρίσιμες πολιτικές.

02. Να αναβαθμιστούν οι έλεγχοι για την καταπολέμηση της διαφθοράς στο Δημόσιο

Το πρόβλημα:

Οι έλεγχοι αποτελούν την αχίλλειο πτέρνα του ελληνικού διοικητικού συστήματος. Παρά τα πολλαπλά σώματα ελέγχου, εξακολουθούν να μην έχουν ουσιαστικό ρόλο στην αναβάθμιση της δημόσιας υπηρεσίας καθώς υπόκεινται σε μεροληψία και άμεσο ή έμμεσο κομματισμό. Οι έλεγχοι παραμένουν περιορισμένοι στην τυπική νομιμότητα καθώς και στην πειθαρχική ευθύνη των υπαλλήλων.

Στόχοι, αποτελέσματα, θετικές και αρνητικές δράσεις δεν έχουν επίπτωση στην πορεία των δη-

μόσιων φορέων (π.χ. στον προϋπολογισμό τους) και των δημοσίων υπαλλήλων. Εξακολουθεί να υπάρχει ισοπεδωτισμός και μετριοκρατία.

Ουσιαστικοποίηση των ελέγχων μπορεί να προκύψει μόνο με βάση τα σχέδια δράσης των υπηρεσιών, υπό τον όρο ότι αυτά θα αποτελέσουν τη μοναδική κατευθυντήρια γραμμή της αξιολόγησης φορέων και εργαζόμενων. Προς την κατεύθυνση αυτή επείγει η ανάπτυξη ενός στρατηγικού σχεδίου κατά της διαφθοράς στη βάση του οποίου θα αναπτυχθούν επί μέρους προγράμματα.

Η πρόταση:

Η ηγεσία της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας να επιλέγεται με ανοιχτές διαδικασίες μέσω ΑΣΕΠ, αντί του ορισμού του διοικητή της από τον εκάστοτε Πρωθυπουργό.

Να ευθυγραμμιστεί η πολιτική των ελέγχων στα διάφορα πεδία πολιτικής επί τη βάση κοινών αρχών.

Οι βασικές διατάξεις του Κώδικα Ηθικής και Δεοντολογίας (π.χ. ήθος και συμπεριφορά έναντι συναδέλφων και των πολιτών) να ενταχθούν στον Υπαλληλικό Κώδικα ώστε να αναβαθμιστούν από έναν απλό κατάλογο ευχών που αποτελούν σήμερα.

Να γενικευθεί ο εσωτερικός έλεγχος, υπό την προϋπόθεση ότι οι σχετικές μονάδες θα ολοκληρώσουν άμεσα τη συστηματοποίηση των διαδικασιών, των διοικητικών εγγράφων, και των σταδίων

ελέγχου και θα επιλέξουν τα κατάλληλα εργαλεία ελέγχου. Παράλληλα, να ολοκληρωθεί και να τυποποιηθεί η πιστοποίηση των εσωτερικών ελεγκτών. Στο πλαίσιο αυτό επείγει η ενεργοποίηση ad hoc υπηρεσιών, όπως η ειδική γραμματεία αξιολόγησης πολιτικών.

Να θεσπιστεί η θέση συμβούλου ακεραιότητας και να δημοσιοποιηθούν οι αρμοδιότητές του στους υπαλλήλους των υπηρεσιών εντός των οποίων λειτουργεί. Επίσης να δημοσιοποιούνται οι διαμεσολαβήσεις του και τα θετικά αποτελέσματά τους σε ζητήματα που αφορούν για παράδειγμα σεξουαλική παρενόχληση, διακρίσεις, εκφοβισμό, ηθική παρενόχληση και σύγκρουση συμφερόντων, ώστε να μη μετατραπεί σε ένα ακόμη «κυτίο παραπόνων».

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί σημαντικά η δυνατότητα περιστολής φαινομένων αδιαφάνειας και διαφθοράς.
- Θα ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών έναντι των φορέων της δημόσιας διοίκησης, αλλά και των υπαλλήλων της διοίκησης έναντι του διοικητικού συστήματος.

03. Να εισαχθεί αποτελεσματικότερα η αξιοκρατία και η διαφάνεια στις προαγωγές των δημοσίων υπαλλήλων

Το πρόβλημα:

Παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες, οι προαγωγές των δημοσίων υπαλλήλων εξακολουθούν να αποτελούν πεδίο ευνοιοκρατίας και πελατειασμού.

Η επιλεκτική χρήση των εργαλείων και μεθόδων που θα εξασφάλιζαν την αντικειμενικότητα και την αξιοκρατία στις κρίσεις των προϊσταμένων και, αντ' αυτής, η κομματική εύνοια, έχουν οδηγήσει σε μια βαθιά κρίση εμπιστοσύνης απέναντι στα συστήματα αξιολόγησης προσόντων και ικανοτήτων.

Περαιτέρω, το σύστημα αξιολόγησης παραμέ-

νει προσκολλημένο στα τυπικά χαρακτηριστικά των υποψηφίων αδυνατώντας να ενσωματώσει νέα εργαλεία που επιτρέπουν την ουσιαστική αξιολόγηση των ικανοτήτων και των προσόντων τους, όπως είναι η συσχέτιση των δεξιοτήτων τους με την προς κατάληψη θέση ευθύνης, καθώς τα περιγράμματα θέσεων δεν είναι αναπτυγμένα σε βαθμό ώστε να μπορεί κανείς με βάση αυτά να προσδιορίζει τις σχετικές αναγκαίες δεξιότητες για την κατάληψη διευθυντικών θέσεων. Μάλιστα, έμφαση πρέπει να δοθεί στην πολιτική ανάδειξης στελεχών μεσαίου επιπέδου (Τμηματάρχες).

Η πρόταση:

Να προσδιοριστούν τα περιγράμματα θέσεων και συναφών καθηκόντων σε όλες τις βαθμίδες της ιεραρχίας και ιδιαίτερα των διευθυντικών θέσεων ανά υπουργείο καθώς και τα ουσιαστικά προσόντα και οι δεξιότητες που απαιτούνται από τους υποψηφίους γι' αυτές, ώστε να μην υπάρχει γενικός διευθυντής ή υπηρεσιακός γραμματέας που να μην γνωρίζει καλά το πεδίο πολιτικής που καλύπτει η δομή στην οποία προϊστάται.

Οι κρίσεις να προγραμματίζονται από τον ΑΣΕΠ ώστε να αποφεύγονται οι κατ' ανάθεση ασκήσεις καθηκόντων και οι αναπληρώσεις και να καταργηθούν τα στεγανά και το άβατο στις κρίσεις των προϊσταμένων στις δημόσιες υπηρεσίες.

Να υπάρξει σύνδεση των μισθολογικών απολαβών με τις προαγωγές, πέραν του μπόνους

της θέσης, και να αρθεί ο δεισμός στην πολιτική ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και Υπουργείου Εσωτερικών.

Να δοθεί προτεραιότητα στις κρίσεις των ανώτατων διευθυντικών στελεχών, δηλαδή των Γενικών Διευθυντών και των Υπηρεσιακών Γραμματέων των Υπουργείων, ώστε ο μεγάλος αριθμός των τμηματάρχων να σταματήσει να αποτελεί άλλοθι για την καθυστέρηση των κρίσεών τους.

Να σταματήσει η κατάχρηση των προσωρινών αναθέσεων άσκησης καθηκόντων και των αναπληρώσεων οι οποίες συχνά διαρκούν ολόκληρα έτη, αλλά και το φαινόμενο διορισμού μετακλητών υπαλλήλων ως Διευθυντών, που συχνά πρόκειται για ευνοιοκρατικές τοποθετήσεις στα όρια των διατάξεων του Υπαλληλικού Κώδικα.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί σημαντικά η αξιοκρατία και η διαφάνεια.
- Θα ενισχυθεί σημαντικά η αποτελεσματικότη-
τα των δημόσιων φορέων καθώς οι στελεχώ-
σεις θα γίνονται βάσει των ουσιαστικών ανα-
γκαίων προσόντων και δεξιοτήτων.

04. Να τροποποιηθεί ο Κανονισμός της Βουλής ώστε να γίνει αυστηρότερο το πλαίσιο εισαγωγής τροπολογιών²

Το πρόβλημα:

Ο Κανονισμός της Βουλής (ΚτΒ) στο άρθρο 87 ορίζει ότι «Προσθήκες ή τροπολογίες Βουλευτών και Υπουργών κατατίθενται τρεις τουλάχιστον ημέρες, πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια, στο Τμήμα διακοπής των εργασιών της Βουλής ή στην αρμόδια διαρκή επιτροπή. Σε περίπτωση αμφισβήτησης ο Πρόεδρος ερωτά τη Βουλή, που αποφαινεται αποκλειστικά με ανάταση ή έγερση και χωρίς συζήτηση»³.

Η πρόβλεψη αυτή αποσκοπεί στο να υπάρχει ο απαραίτητος χρόνος ώστε το νομοθετικό σώμα να επεξεργαστεί τις διατάξεις των τροπολογιών, να αξιολογήσει τις επιπτώσεις τους, να υποβάλει ερωτήσεις και να αποφασίσει εάν θα προχωρήσει στην ψήφισή του ή όχι.

Ο κανόνας της εμπρόθεσμης κατάθεσης τροπολογιών έχει καταστρατηγηθεί πολλές φορές τις τελευταίες δεκαετίες, αν και τα τελευταία χρόνια υπάρχει βελτίωση. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης 2021,⁴ το έτος 2021 μόλις 0,5 τροπολογίες ανά νόμο σημειώνονται από την Βουλή ως εκπρόθεσμες, ενώ το 2020 ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 2,1 και το 2019 ήταν

5,1. Κατά το διάστημα 2017-2021 συνολικά 217 τροπολογίες ψηφίστηκαν την ίδια ημέρα που κατετέθηκαν.

Ωστόσο, αυτή είναι μόνο μία τυπική βελτίωση, καθώς στην πράξη τροπολογίες εμφανίζονται μία ή δύο ημέρες πριν την ψήφισή τους, αλλά θεωρούνται εμπρόθεσμες. Αυτό συμβαίνει επειδή βάσει του ΚτΒ κατατίθενται στην αρμόδια επιτροπή. Έτσι, αν η αρμόδια επιτροπή συνεδριάζει μία ημέρα πριν την ψήφιση του νόμου στην Ολομέλεια και κατατεθεί τότε μία τροπολογία, αυτή θεωρείται εμπρόθεσμη, παρόλο που οι Βουλευτές θα έχουν λιγότερο από 24 ώρες στη διάθεση τους για να τη διαβάσουν, να την αξιολογήσουν και να λάβουν την απόφασή τους.⁵ Μάλιστα, με την παράλληλη αύξηση των άρθρων στις τροπολογίες που διαπιστώθηκε το 2021, αυτές οι εκπρόθεσμες τροπολογίες είναι εκτεταμένες, φτάνοντας ακόμη και το μέγεθος μικρών νομοσχεδίων, με πολλές και άσχετες μεταξύ τους διατάξεις. Το πρόβλημα γίνεται μεγαλύτερο καθώς οι τροπολογίες ψηφίζονται στο σύνολό τους και όχι κατ' άρθρο, συνεπώς αν Βουλευτές συμφωνούν με το ένα άρθρο και διαφωνούν με το άλλο (καθώς αυτά έχουν δι-

2 Προφανώς, η εφαρμογή της πρότασης αυτής δεν αφορά την Κυβέρνηση, αλλά τη Βουλή που θα προκύψει από τις προσεχείς εκλογές.

3 <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/Kanonismos-tis-Voulis>.

4 Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2021, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών.

5 Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της πρακτικής είναι ο ν. 4886/2021 του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων που ψηφίστηκε στις 20 Ιανουαρίου 2021. Στις 18 Ιανουαρίου την ημέρα που συνεδρίαζε η σχετική επιτροπή, κατατέθηκαν 2 τροπολογίες στις 22:53 και 23:54. Αν και τυπικά κατατέθηκαν εμπρόθεσμα εφόσον συνεδρίαζε η επιτροπή, οι Βουλευτές είχαν ουσιαστικά μόνο μία μέρα μέχρι την ψήφιση, καθώς η ώρα της κατάθεσης ήταν κοντά στα μεσάνυχτα, ώστε να αποφασίσουν για τις 2 τροπολογίες συνολικής έκτασης 78 σελίδων και 10 άρθρων. Νωρίτερα την ίδια ημέρα στις 18:12 είχε κατατεθεί και μία ακόμη τροπολογία 25 σελίδων. Αυτές οι τροπολογίες δεν χαρακτηρίστηκαν ως εκπρόθεσμες, παρόλο που οι Βουλευτές είχαν στη διάθεσή τους μία ημέρα πριν την ψήφιση, ώστε να διαβάσουν 103 σελίδες (μαζί με τις συνοδευτικές εκθέσεις) άσχετων μεταξύ τους διατάξεων και να πάρουν την απόφαση τους.

αφορετικό αντικείμενο) θα πρέπει να λάβουν την ίδια απόφαση και για τα δύο.

Η πρακτική αυτή περιορίζει την ουσιαστική εξέταση και συζήτηση των τροπολογιών από το νομοθετικό σώμα.

Επίσης, ενώ το άρθρο 74 παράγραφος 5 του Συντάγματος ορίζει ότι «Προσθήκη ή τροπολογία άσχετη με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου δεν εισάγεται για συζήτηση», συχνά η διάταξη αυτή παρακάμπτεται με

επίκληση της δυνατότητας της ίδιας της Βουλής να αποφαινεται σχετικά (*interna corporis*) σε περίπτωση αμφισβήτησης. Η κατάχρηση αυτής της δυνατότητας δημιουργεί πληθώρα προβλημάτων – για παράδειγμα, οι δημόσιοι υπάλληλοι βρίσκονται συχνά αντιμέτωποι με πολλές και αντικρουόμενες διατάξεις, χωρίς να μπορούν εύκολα να ανατρέξουν στον οργανικό νόμο, ελλείψει κωδικοποίησης, και να καταλάβουν ποια διάταξη υπερισχύει και σε ποιο νομοθέτημα βρίσκεται.

Η πρόταση:

Να τροποποιηθεί ο κανονισμός της Βουλής ώστε να γίνει πιο αυστηρό το πλαίσιο εισαγωγής εκπρόθεσμων τροπολογιών.

Ο Κανονισμός της Βουλής θα πρέπει να αλλάξει, συμπεριλαμβάνοντας πως η τροπολογία για να θεωρείται εμπρόθεσμη θα πρέπει να κατατίθεται 3 ημέρες πριν την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια και όσον αφορά τη σχετική συζήτηση στις Επιτροπές. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να τροποποιηθεί ο Κανονισμός της Βουλής ώστε να απαγορεύει οποιοσδήποτε τροπολογίες έχουν κατατεθεί 3 ημέρες πριν την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια, διασφαλίζοντας σε κάθε περίπτωση την έγκαιρη εξέταση και ανάλυση των

τροπολογιών από το νομοθετικό σώμα.

Να εξεταστεί ο ορισμός μιας χρονικής περιόδου στην οποία θα συζητούνται οι τροπολογίες με τις συνήθεις διαδικασίες που ισχύουν για τα σχέδια νόμων.

Προτείνεται, επίσης, η κατ' άρθρο ψήφιση των τροπολογιών το περιεχόμενο των οποίων εκτείνεται σε περισσότερα άρθρα.

Να εξεταστεί η δυνατότητα θέσπισης δικαστικού ελέγχου των νόμων και τροπολογιών ως προς τους κανόνες καλής νομοθέτησης και τις συνταγματικώς καθορισμένες διαδικασίες όπως οι τροπολογίες με άσχετες διατάξεις.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί σημαντικά η ποιότητα της νομοθέτησης.
- Θα αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που

οφείλονται στην κακονομία, την πολυνομία και τη δυσκολία κωδικοποίησης του δικαίου.

05. Να ενισχυθεί η θεσμική θωράκιση των Ανεξάρτητων Αρχών

Το πρόβλημα:

Οι Ανεξάρτητες Αρχές που υπάρχουν σήμερα στη χώρα είναι δύο ταχυτήτων: Οι προστατευόμενες από το Σύνταγμα που απολαμβάνουν ανεξαρτησία έναντι της εκτελεστικής εξουσίας, και οι διοικητικές αρχές που υπόκεινται στον έλεγχο των πολιτικών προϊσταμένων των Υπουργείων.

Η επιλογή των ηγεσιών των Αρχών, που γίνεται μέσω της Βουλής, πάσχει ως προς τη διαφάνεια των επιλογών, η οποία περιορίζεται χάριν των

κομματικών ισορροπιών, ενώ η περιορισμένη κοινωνική νομιμοποίησή τους οδηγεί σε μια διστακτική άσκηση τόσο της κανονιστικής τους αρμοδιότητας, όσο και του ελεγκτικού και γνωμοδοτικού τους έργου.

Τέλος, οι περιορισμένοι διαθέσιμοι πόροι για την άσκηση του έργου τους οδηγούν σε αδυναμία εκτέλεσης της αποστολής τους και τις καθιστούν ευάλωτες σε πιέσεις.

Η πρόταση:

Να θεσπιστεί η νομοθετική και ουσιαστική εξίσωση των μη συνταγματικά κατοχυρωμένων Αρχών με τις συνταγματικά κατοχυρωμένες, μέχρι την κατοχύρωσή τους με την επόμενη συνταγματική αναθεώρηση. Κυβέρνηση και αντιπολίτευση να δεσμευθούν δημοσίως ότι οι Ανεξάρτητες Αρχές έχουν στο σύνολό τους την ίδια προστασία έναντι της εκτελεστικής εξουσίας.

Οι Ανεξάρτητες Αρχές να ενθαρρυνθούν ώστε να αποκτήσουν επικοινωνιακή παρουσία μεταξύ άλλων και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ώστε οι πολίτες να γνωρίσουν την αποστολή και το έργο τους. Προς τούτο μια σχετική ενημερωτική

εκπομπή στην κρατική τηλεόραση, κατ' αντιστοιχία εκείνων που γίνονται σε άλλες χώρες, θα είχε ενδεχομένως προστιθέμενη αξία.

Να ευθυγραμμιστούν κατά απόλυτη προτεραιότητα οι διαθέσιμοι πόροι και η στελέχωση των Αρχών με την αποστολή που καλούνται να επιτελέσουν, ώστε να διασφαλιστεί η ακώλυτη λειτουργία τους.

Να δημοσιοποιούνται οι υποψήφιοι που προτείνονται από τα κόμματα για τις Αρχές με ανάρτηση των βιογραφικών και του έργου τους σε ιστότοπους διαβούλευσης όπως το *orengon*.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί σημαντικά η ποιότητα της Δημοκρατίας και οι θεσμικές αντιστάσεις της Πολιτείας.
- Θα διασφαλιστεί ότι οι Ανεξάρτητες Αρχές όντως θα μπορούν να επιτελούν ακώλυτα την αποστολή τους.
- Θα ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών ως προς τη διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του δημοκρατικού μας πολιτεύματος.

Δικαιοσύνη

Η επόμενη Κυβέρνηση κατ' ελάχιστο, πρέπει:

- ❑ Να ενισχύσει τον θεσμό επιθεώρησης των δικαστηρίων.
- ❑ Να διασφαλίσει την πρόσβαση του κοινού στη νομολογία σε όλους τους βαθμούς της δικαιοσύνης.
- ❑ Να προβλέψει ώστε να τίθεται στη διάθεση της Επιθεώρησης και να αξιοποιείται το ιστορικό της νομολογίας κατά τις κρίσεις προαγωγής των μελών του δικαστικού σώματος.
- ❑ Να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που προσφέρει η ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης για καινοτόμες λύσεις όπου αυτό είναι χρήσιμο και εύλογο.
- ❑ Να ενισχύσει τη διαρκή εκπαίδευση των μελών του δικαστικού σώματος και να εισαγάγει τον θεσμό του βοηθού δικαστή με στελέχωση από νέους δικηγόρους.

01. Να ενισχυθεί ο θεσμός της επιθεώρησης των δικαστηρίων

Το πρόβλημα:

Η απονομή της δικαιοσύνης στην Ελλάδα συνεχίζει να είναι αργή σε βαθμό αρνησικυρίας, ενώ χαμηλές είναι και οι επιδόσεις που αφορούν και άλλες σημαντικές διαστάσεις της λειτουργίας της δικαιοσύνης. Η κατάσταση αυτή αποτυπώνεται στη χαμηλή εμπιστοσύνη των πολιτών ως προς την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, παρά την απόλυτη θεσμική της ανεξαρτησία, σύμφωνα με το European Justice Board.

Ιδιαίτερα η βραδύτητα της απονομής δικαιοσύνης καταγράφεται από μια εκτενέστατη βιβλιογραφία και αρθρογραφία ως χαρακτηριστικό ασύμβατο με τη λειτουργία ενός κράτος δικαίου, που μεταξύ άλλων μειώνει σημαντικά την αποτρεπτική ισχύ της όποιας αναμενόμενης ποινής.

Η ήδη υλοποιούμενη ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης δίνει τη δυνατότητα εισαγωγής μεταρρυθμίσεων που μπορούν να συμβάλλουν ουσιαστικά στην ενίσχυση της ποιότητας της λειτουργίας της δικαιοσύνης στη χώρα μας, αλλά και της εμπιστοσύνης των πολιτών στον θεσμό.

Η ορατή, σε πολίτες και μέλη του δικαστικού σώματος, ενίσχυση του θεσμού της επιθεώρησης δικαστηρίων θα συμβάλει ουσιαστικά στη βελτίωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο θεσμό της δικαιοσύνης αλλά και θα ενθαρρύνει την πλειονότητα των ικανών και έντιμων δικαστικών καθώς θα γνωρίζουν ότι το καλό έργο τους θωρακίζεται και προστατεύεται.

Η πρόταση:

Να ενισχυθεί η διαφάνεια και η θεσμική θωράκιση της δικαιοσύνης μέσω της αναβάθμισης του θεσμού της επιθεώρησης των δικαστηρίων, του εσωτερικού μηχανισμού προστασίας της δικαιοσύνης και της ανεξαρτησίας της. Η σχετική

αναβάθμιση εξαρτάται και από την αναβάθμιση της αξιοποίησης της υφιστάμενης νομολογίας, δηλαδή των αποφάσεων που έχουν εκδώσει τα μέλη του δικαστικού σώματος, με τις απαραίτητες ασφαλιστικές δικλίδες.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί η διαφάνεια και συνεπώς η συνολική αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης αλλά και η εμπιστοσύνη των πολιτών στον θεσμό.
- Θα θωρακιστεί και θα ενδυναμωθεί το καλό έργο που προσφέρει η πλειονότητα των ικανών και έντιμων δικαστών.
- Θα ενθαρρυνθεί η επικέντρωση των αποφάσεων στην ουσία των υποθέσεων και η απομάκρυνση πολλών εξ αυτών από την τυπολατρία.

02. Να διασφαλιστεί η πρόσβαση του κοινού στη νομολογία σε όλους τους βαθμούς της δικαιοσύνης

Το πρόβλημα:

Μεταξύ των σημαντικών προβλημάτων που πλήττουν σήμερα το σύστημα απονομής δικαιοσύνης στην Ελλάδα όπως αυτά καταγράφονται από το European Justice Board είναι και οι ανατροπές εθνικών δικαστικών αποφάσεων στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η συχνή διαπίστωση ύπαρξης αντιφατικών προσεγγίσεων για ίδια ζητήματα, καθώς και η σπάνια για ενωσιακή χώρα μη δημόσια πρόσβαση σε νομολογία της δικαιοσύνης Α' και Β' βαθμού.

Η απουσία αυτής της δημόσιας πρόσβασης, σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες παθογένειες του συστήματος απονομής δικαιοσύνης έχει σημαντικές επιπτώσεις στη δυναμική των οικονομικών και κοινωνικών συμπεριφορών και συνηθειών, καθώς ο άδικος που σήμερα καρπώνεται το όφελος της παράνομης πράξης και της ζημιάς που προκαλεί σε έναν συνάνθρωπο του γνωρίζει ότι η όποια τιμωρία θα έρθει σε μεγάλο βάθος χρόνου, όταν επιπλέον η χρονική απόσταση θα έχει απομειώσει το κόστος της, αν μάλιστα οι εμπλεκόμενοι βρίσκονται ακόμα εν ζωή.

Μάλιστα η μη προβλεψιμότητα αποφάσεων ως προς όμοιες υποθέσεις και η απουσία πρόσβασης

του κοινού στη νομολογία απομειώνει ακόμα περισσότερο την αποτρεπτική ισχύ της όποιας αναμενόμενης ποινής.

Η εγκατάσταση ψηφιακών συστημάτων και η παραπέρα ανάπτυξη της Ψηφιακής Πύλης Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης που σχεδιάζονται και υλοποιούνται, καθώς και η προσφάτως ψηφισθείσα μεταρρύθμιση που προβλέπει ενίσχυση της εκπαίδευσης σίγουρα θα βοηθήσουν στη λειτουργία της δικαιοσύνης σε πολλές παραμέτρους. Όμως, η ψηφιοποίηση και η αναβάθμιση των υποδομών μπορεί να έχει καταλυτική επίδραση στην αναβάθμιση της εμπιστοσύνης των πολιτών στη δικαιοσύνη και την ανεξαρτησία της εφόσον αυτές οι υποδομές αξιοποιηθούν και για την ενίσχυση της διαφάνειας μέσω της δημοσιοποίησης της νομολογίας, παράμετρο στην οποία η Ελλάδα υστερεί σημαντικά έναντι των άλλων μελών της Ένωσης κατά το European Justice Scoreboard.

Επιπλέον, η νομολογία αποτελεί βασική συνεισφορά στα ανοιχτά δεδομένα που θα επιτρέψει την ανάπτυξη υπηρεσιών και εργαλείων που θα προσφέρουν χρήσιμη αρωγή στους επαγγελματίες της δικαιοσύνης.

Η πρόταση:

Να αξιοποιηθεί η ήδη υλοποιούμενη ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης και η αναβάθμιση των υφιστάμενων υποδομών για την ενίσχυση της διαφάνειας μέσω της εξασφάλισης της πρόσβασης του κοινού στη νομολογία και των τριών βαθμών της δικαιοσύνης, με σεβασμό προς τη νομοθεσία περί

προσωπικών δεδομένων, δυνατότητα που παρέχουν τα σύγχρονα εργαλεία. Επίσης, η νομολογία να αποτελέσει ανοιχτό δεδομένο προσβάσιμο σε όλους επιθυμούν να αναπτύξουν εφαρμογές και υπηρεσίες.

Τα οφέλη:

- Η γνώση της νομολογίας από πολίτες, νομικούς και μέλη του δικαστικού σώματος θα διασφαλίσει σε μεγαλύτερο βαθμό ότι όμοιες υποθέσεις, όταν δικάζονται, θα έχουν ίδιο αποτέλεσμα. Αυτό θα ενθαρρύνει τη μεγαλύτερη επιμέλεια των πολιτών αλλά και του κράτους ως προς την τήρηση του νόμου, με σημαντικά θετικά κοινωνικά και οικονομικά αποτελέσματα.
- Θα ενισχυθεί η διαφάνεια και συνεπώς η συνολική αποδοτικότητα αλλά και η εμπιστοσύνη των πολιτών στο θεσμό της δικαιοσύνης.
- Θα υποστηριχθεί η καινοτομία στο χώρο της δικαιοσύνης.

03. Να αξιοποιηθεί το ιστορικό της νομολογίας κατά τις κρίσεις προαγωγής των μελών του δικαστικού σώματος

Το πρόβλημα:

Σήμερα, οι επιδόσεις των δικαστών, ο αριθμός των διεκπεραιωμένων υποθέσεων και κυρίως ο βαθμός στον οποίο οι αποφάσεις τους ανατρέπονται σε ανώτερο βαθμό ή στην Ευρωπαϊκή δικαιοσύνη, δεν αποτελούν συστηματικά κριτήριο προαγωγής.

Έτσι, αφενός δεν υπάρχουν κίνητρα αποδοτικότητας, δεν επιβραβεύεται η πλειονότητα των

άξιων και σκληρά εργαζόμενων δικαστικών λειτουργών έναντι εκείνων που δεν επιτελούν με την ίδια ευσυνειδησία το λειτουργημά τους, ενώ πλήττεται η ήδη χαμηλή εμπιστοσύνη των πολιτών έναντι της δικαιοσύνης, δεδομένου ότι δεν αξιοποιούνται αυτά τα προφανή και αντικειμενικά δυνητικά κριτήρια προαγωγής.

Η πρόταση:

Να εισαχθεί η αξιοποίηση των αντικειμενικών δεδομένων της νομολογίας κατά τις κρίσεις προαγωγής των μελών του δικαστικού σώματος,¹ προς όφελος των πολιτών και της πλειονότητας των άξιων και σκληρά εργαζόμενων δικαστικών λειτουργών.

Η αξιοποίηση αυτή θα μπορεί να υποστηρίξει και το έργο της Επιθεώρησης Δικαστηρίων και της αξιολόγησης όλων των δικαστών με τα εχέγυα που προσφέρει η λειτουργία της Επιθεώρησης, προς όφελος της διαφάνειας αλλά και της εμπιστοσύνης της κοινωνίας προς τη Δικαιοσύνη και με σεβασμό προς τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξαρτησία της.

Αντίστοιχα, διαφάνεια θα πρέπει να υπάρχει και για τον έλεγχο, με ισότιμα κριτήρια και εποπτεία, της απόφασης να τεθεί ή όχι μια υπόθεση στο αρχείο.

Επίσης, η αξιολόγηση του ιστορικού νομολογίας ενός μέλους του δικαστικού σώματος κατά την κρίση των προαγωγών και κατά το έργο της Επιθεώρησης είναι εύλογο να αντανακλά τον βαθμό στον οποίο οι αποφάσεις αυτές έχουν ανατραπεί σε ανώτερο βαθμό ή στην Ευρωπαϊκή δικαιοσύνη.

Επισημαίνεται ότι η αξιοποίηση των υλοποιούμενων ψηφιακών υποδομών προσφέρει τη μοναδική ευκαιρία υλοποίησης της σχετικής διαδικασίας με διαφάνεια και όλες τις απαραίτητες ασφαλιστικές δικλίδες που επιτάσσει το Σύνταγμα και η νομοθεσία, ώστε αφενός να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών στην ανεξάρτητη δικαιοσύνη και αφετέρου να ανταμείβονται εκείνοι οι δικαστές που ενημερώνονται και συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης, εκδίδουν αποφάσεις με επιμέλεια ώστε αυτές να μην ανατρέπονται σε

¹ Για τη σημασία αυτής της μεταρρύθμισης βλέπε επίσης Richard Posner (1993), What Do Judges and Justices Maximize? (The Same Things Everyone Else Does), Coase-Sandor Working Paper Series in Law and Economics. https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1616&context=law_and_economic

ανώτερο βαθμό και αποτρέπουν τους διαδίκους από το να καταφύγουν σε ανώτερο βαθμό δικαιοσύνης καθώς αναγνωρίζουν τις αποφάσεις ως εύλογες σε ό,τι αφορά την ουσία της υπόθεσης,

χωρίς αποκλίσεις από την ουσία χάρη τυπολατρίας, και ευθυγραμμισμένες με την εθνική και ενωσιακή νομολογία.

Τα οφέλη:

- Θα διαμορφωθεί ένα πλαίσιο που θα ενδυναμώσει την πλειονότητα των ικανών και έντιμων δικαστικών, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι η καλή εργασία τους θα οδηγεί σε προαγωγές εντός ενός πλαισίου διαφάνειας.
- Θα ενθαρρυνθεί η μεγαλύτερη επιμέλεια των πολιτών αλλά και του κράτους ως προς την τήρηση του νόμου, με σημαντικά θετικά οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα.
- Θα ενθαρρυνθεί η πρακτική αναζήτησης συμπληρωματικών στοιχείων από τους δικαστές, ειδικά στις περιπτώσεις που η προσκόμιση αυτών είναι πολύ εύκολο να ζητηθεί.
- Θα ενισχυθεί η διαφάνεια και συνεπώς η συνολική αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης αλλά και η εμπιστοσύνη των πολιτών έναντι του θεσμού.
- Θα διασφαλιστεί ότι υποθέσεις που εμφανώς πρέπει να τεθούν στο αρχείο δεν θα παραπέμπονται σε δίκη με αναίτιο κόστος για πολίτες και διοίκηση και αντίστοιχα ότι υποθέσεις που πρέπει να παραπεμφθούν σε δίκη δεν θα τίθενται στο αρχείο προς όφελος της αξιοπιστίας της δικαιοσύνης.

04. Να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που προσφέρει η ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης για καινοτόμες λύσεις

Το πρόβλημα:

Η εγκατάσταση ψηφιακών συστημάτων και η περαιτέρω ανάπτυξη της Ψηφιακής Πύλης Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης που σχεδιάζονται και υλοποιούνται, η προσφάτως ψηφισθείσα μεταρρύθμιση που προβλέπει ενίσχυση της εκπαίδευσης των δικαστικών, καθώς και η αναβάθμιση των υποδομών και του γεωγραφικού σχεδιασμού της δικαιοσύνης παρέχουν σημαντικές δυνατότη-

τες για την αποφασιστική αντιμετώπιση όχι μόνο του οξέος προβλήματος της βραδύτητας στην απονομή της δικαιοσύνης, αλλά και για την εισαγωγή καινοτόμων λύσεων όπως των ψηφιακών και των ειδικών δικαστηρίων που θα αποσυμφωρήσουν τη δικαιοσύνη και θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της ποιότητας των δικαστικών αποφάσεων.

Η πρόταση:

Να προσφέρεται η δυνατότητα απομακρυσμένης συμμετοχής (ψηφιακά δικαστήρια) ειδικά για περιπτώσεις που υπάρχουν γεωγραφικοί περιορισμοί (ενδεικτικά, δικαστήρια υποθέσεων κατοίκων νησιών).

Οι υποθέσεις που απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις που συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένα δικαστήρια (ενδεικτικά, υποθέσεις εξυγίανσης επιχειρήσεων κατά τα πρότυπα της εκδίκασης ναυτικών υποθέσεων στον Πειραιά), καθώς και οι απλές και εύκολα τυποποιήσιμες υποθέσεις (ενδεικτικά μικροδιαφορές, υποθέσεις για τις οποίες στην πράξη ήδη οι αποφάσεις καθαρογράφονται βάσει προτυποποιημένων κειμένων) να αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες για απομακρυσμένη συμμετοχή όπου αυτό κρίνεται εύλογο και με ασφαλιστικές δικλίδες όπου αξιολογείται αν η φυσική παρουσία είναι αναντικατάστατη (ενδεικτικά, εξέταση μαρτύρων).

Να αξιοποιηθούν τα διαθέσιμα δεδομένα ώστε το κάθε δικαστήριο να ενημερώνει το κοινό σε ετήσια βάση για βασικές παραμέτρους λειτουργίας και επιδόσεων, ως μέτρο επικοινωνίας της δικαιοσύνης με την κοινωνία, ενίσχυσης της διαφάνειας και συνεπώς ενίσχυσης της εμπιστοσύνης ανάμεσα στην κοινωνία και τη δικαιοσύνη. Η δημοσιότητα αυτή να συμπληρώνεται από ετήσια έκθεση των δικαστικών συλλόγων και τη δημοσιοποίηση μιας ειδικής, σύντομης αλλά ουσιαστικής, έκθεσης προτάσεων από τους Επιθεωρητές.

Να αναπτυχθεί στο πλαίσιο των υποδομών που αναπτύσσει η Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΕΓΔΙΧ) μητρώο ενεχύρων, οικονομικό στη χρήση και με δημόσια πρόσβαση.

Ταυτόχρονα, να διασφαλιστεί η επαρκής σχετική εκπαίδευση των μελών του δικαστικού σώματος για την αποτελεσματική αξιοποίηση αυτών των νέων εργαλείων και δυνατοτήτων.

Τα οφέλη:

- Θα διασφαλιστεί ότι τα έργα ψηφιοποίησης θα αξιοποιηθούν στο μέγιστο με τις παράλληλες θεσμικές μεταρρυθμίσεις.
- Τα ήδη δρομολογημένα έργα ψηφιοποίησης θα δώσουν λύσεις σε πρακτικά ζητήματα της χώρας (όπως τα προβλήματα λόγω γεωγραφίας, η αναπόφευκτη συγκέντρωση εξειδίκευσης για συγκεκριμένα ζητήματα σε λίγα μεγάλα δικαστήρια) συμβάλλοντας στη μείωση του κόστους για τη διοίκηση και τους πολίτες αλλά και στην ενίσχυση της αποτελεσματικής λειτουργίας της αγοράς (πχ μητρώο ενεχύρων).
- Η αξιοποίηση των ψηφιακών λύσεων ταυτόχρονα με την αξιοποίηση των ανοιχτών δεδομένων θα προσφέρει στη χώρα καλύτερες ευκαιρίες να ακολουθήσει τις ραγδαίες εξελίξεις που ήδη συντελούνται σε άλλες χώρες.

05. Να ενισχυθεί η διαρκής εκπαίδευση των μελών του δικαστικού σώματος και να εισαχθεί ο θεσμός του βοηθού δικαστή

Το πρόβλημα:

Σύμφωνα με το European Justice Scoreboard, παρά το γεγονός ότι η δημόσια δαπάνη για τη δικαιοσύνη ως ποσοστό του ΑΕΠ βρίσκεται άνω του μέσου όρου των κρατών-μελών της ΕΕ, παρατηρείται υστέρηση ως προς τη δημόσια δαπάνη ανά κάτοικο.

Επίσης, οι σχετικές δαπάνες στην Ελλάδα, σε αντίθεση με τις άλλες χώρες της ΕΕ, αφορούν κατά το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος τους μισθοδοσία, με μηδενικές σχεδόν δαπάνες για άλλες υποδομές και υπηρεσίες που υποστηρίζουν τη δικαιοσύνη. Χαρακτηριστικά, η Ελλάδα είναι από τις ελάχιστες χώρες της ΕΕ όπου απουσιάζει πλήρως η συνεχιζόμενη εκπαίδευση των δικαστών σε ζητήματα που αφορούν όχι μόνο το λειτούργημά τους, αλλά και τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, ζητήματα ηθικής, διοίκησης, καθώς και επικοινωνίας με το ευρύ κοινό, παρά την ευρεία κάλυψη των θεμάτων αυτών στην αρχή της σταδιοδρομίας τους.

Οι πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις προβλέπουν πλέον την ενδυνάμωση της δικαιοσύνης στο πεδίο της εκπαίδευσης, η οποία είναι ορθό να περιλαμβάνει και τη συνεχή εκπαίδευση στα θέματα του ενωσιακού δικαίου.

Σχετικά, η εκπαίδευση μπορεί να αναδείξει και

τα οφέλη του θεσμού του προδικαστικού ερωτήματος, ως μηχανισμού ταχύτερης ενσωμάτωσης στην παραγόμενη νομολογία των πλέον πρόσφατων εθνικών και ενωσιακών εξελίξεων.

Επίσης, η κοινή εκπαίδευση δικαστικών και δικηγόρων έχει διεθνώς αποδειχθεί ότι αποφέρει ιδιαίτερα θετικά οφέλη, καθώς οδηγεί σε καλύτερη συνεργασία και συνεννόηση στη συνέχεια. Επιπλέον, σειρά κρατών έχουν υιοθετήσει για τη δια βίου εκπαίδευση την υποχρεωτικότητα αυτής κατά το στάδιο ανανεώσεων ή άλλων κρίσιμων σημείων στην επαγγελματική εξέλιξη των δικηγόρων, πρακτική που αξίζει να εξεταστεί προσεκτικά.

Τέλος, είναι εύλογο οι δικαστές να υποστηρίζονται ώστε να έχουν περισσότερο χρόνο στη διάθεσή τους για να δικάσουν. Ένα επιπλέον εργαλείο υποστήριξής τους είναι συνεπώς η εισαγωγή του θεσμού του «βοηθού δικαστή», που όμως πρέπει να έχει επαρκή ωριμότητα ώστε να προσφέρει ουσιαστική βοήθεια, κάτι που ενδεικτικά μπορούν να προσφέρουν νέοι δικηγόροι. Αυτοί θα αναλαμβάνουν τη διεκπεραίωση έργου υπό την επίβλεψη του δικαστή, ελευθερώνοντας χρόνο για την εκδίκαση των υποθέσεων.

Η πρόταση:

Να ενισχυθεί η αρχική αλλά και η δια βίου εκπαίδευση των μελών του δικαστικού σώματος όχι μόνο σε ζητήματα όπως το ενωσιακό δίκαιο αλλά και σε δεξιότητες που λειτουργούν υποστηρικτικά στο έργο τους, όπως γνώσεις πληροφορικής, ηθικής και επικοινωνίας με την κοινή γνώμη ειδικά

σε δύσκολες περιπτώσεις. Σχετικά, η εκπαίδευση μπορεί να αναδείξει και τα οφέλη χρήσης της πρακτικής των προδικαστικών ερωτημάτων.

Επίσης, να εισαχθεί ο θεσμός του «βοηθού δικαστή».

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί σημαντικά η υποστήριξη των μελών του δικαστικού σώματος ώστε να μπορούν να διαχειριστούν πιο αποτελεσματικά τον χρόνο τους με την αξιοποίηση προσωπικού (πχ βοηθοί), υποδομών (πχ πληροφορική), αλλά και μέσα από τη συνεχή ενημέρωσή τους

ειδικά για τις εξελίξεις σε εθνική και ενωσιακή νομοθεσία και νομολογία, κάτι που μπορεί να υποστηριχθεί ακόμα περισσότερο με τη διεύρυνση της χρήσης της πρακτικής του προδικαστικού ερωτήματος.

Δικαιώματα

Η επόμενη Κυβέρνηση κατ' ελάχιστο, πρέπει:

- Να θεσμοθετήσει τη δυνατότητα τέλεσης πολιτικού γάμου μεταξύ ομοφύλων.
- Να καταργήσει το αδίκημα της εξύβρισης.
- Να γενικεύσει την τοποθέτηση και χρήση κάμερας στους αστυνομικούς πρώτης γραμμής.
- Να απλουστεύσει το πλαίσιο νόμιμης μετανάστευσης προς τη χώρα μας.
- Να επιτρέψει τη χρήση της ινδικής κάνναβης.

01. Να θεσμοθετηθεί η δυνατότητα τέλεσης πολιτικού γάμου μεταξύ ομοφύλων

Το πρόβλημα:

Η επέκταση του συμφώνου συμβίωσης στα ομόφυλα ζευγάρια με τον Ν. 4356/2015 μπορεί να επέλυσε μια σειρά από πιεστικά πρακτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ζευγάρια αυτά, όμως δεν κατοχύρωσε στην πράξη την ισονομία μεταξύ των Ελλήνων πολιτών, καθώς η δυνατότητα τέλεσης (πολιτικού) γάμου συνεχίζει να αφορά αποκλειστικά ετερόφυλα ζευγάρια.

Με απόφαση του Πρωθυπουργού, τον Μάρτιο του 2021 συστήθηκε η Επιτροπή Εθνικής Στρατηγικής για την Ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ υπό την προεδρία του καθηγητή Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου στη Νομική Σχολή Αθηνών και διατελέσαντα Πρόεδρου του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κ. Λίνου-Αλέξανδρου Σισιλιάνου.

Στο πόρισμά της η επιτροπή πρότεινε, μεταξύ άλλων, τη θεσμοθέτηση του πολιτικού γάμου για τα ομόφυλα ζευγάρια και τη νομική αναγνώριση των γονεϊκών δικαιωμάτων και των δύο γονιών παιδιών που μεγαλώνουν με ΛΟΑΤΚΙ+ γονείς, καθώς και την αναγνώριση αλλοδαπών ληξιαρχικών πράξεων για παιδιά ομόφυλων Ελλήνων τα οποία έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό.

Παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια από τη νυν και την προηγούμενη κυβέρνηση έχουν γίνει ουσιαστικά βήματα για την έμπρακτη κατοχύρωση της ισονομίας, απομένουν ακόμη σημαντικές εκκρεμότητες, με προεξάρχουσα τη θεσμοθέτηση του (πολιτικού) γάμου μεταξύ ομοφύλων.

Η πρόταση:

Εντός της επόμενης τετραετίας να θεσμοθετηθεί στη βάση της αρχής της ισονομίας κατ' ελάχιστο η δυνατότητα τέλεσης (πολιτικού) γάμου μεταξύ ομοφύλων, εξέλιξη που θα οδηγήσει και στην επίλυση όλων των συνεπακόλουθων ζητημάτων που αφορούν τις σχέσεις συγγένειας όπως

η νομική αναγνώριση των γονεϊκών δικαιωμάτων και των δύο γονιών παιδιών που μεγαλώνουν με γονείς του ίδιου φύλου, η πρόσβαση στην υιοθεσία, καθώς και η αναγνώριση αλλοδαπών ληξιαρχικών πράξεων για παιδιά ομόφυλων Ελλήνων τα οποία έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό.

Τα οφέλη:

- Θα κατοχυρωθεί αποτελεσματικότερα η συνταγματική υποχρέωση της ισονομίας μεταξύ όλων των Ελλήνων πολιτών.
- Θα προστατευθούν τα συμφέροντα των παι-

διών που μεγαλώνουν σε ομόφυλες οικογένειες και αντιμετωπίζουν προβλήματα και κινδύνους λόγω της αδυναμίας νομικής αναγνώρισης του ενός εκ των δύο γονέων.

02. Να καταργηθεί το αδίκημα της εξύβρισης

Το πρόβλημα:

Ο ισχύων Ποινικός Κώδικας παραμένει προβληματικός σε ό,τι αφορά τα εγκλήματα κατά της τιμής (εξύβριση, δυσφήμιση κλπ). Η εξύβριση για παράδειγμα αφορά πράξεις μικρής απαξίας, που σε άλλες έννομες τάξεις δεν αποτελούν καν ποινικά αδικήματα. Επιπλέον, είναι συχνή η κατάχρηση των εγκλήσεων για τα συγκεκριμένα αδικήματα, αλλά και η ενεργοποίηση του αυτοφώρου για αδικήματα, όπως η δυσφήμιση, όπου σπανίως συντρέχει αποδεικτική καθαρότητα, καθώς μπορεί να ανταποδειχθεί ότι το γεγονός που διαδόθηκε ήταν αληθές. Χαρακτηριστικά, δυνητικά σχεδόν οτιδήποτε μπορεί να προσβάλει την τιμή ή την υπόληψη ενός ιδιαίτερα εύθικτου ατό-

μου, π.χ. ακόμη και ότι άφησε απλήρωτο έναν λογαριασμό. Μάλιστα, ο νέος Ποινικός Κώδικας του 2019 αφαίρεσε τη διάταξη που είχε θεσπιστεί λίγο προηγουμένως και απαγόρευε ρητά την εφαρμογή της διαδικασίας του αυτοφώρου στα εγκλήματα κατά της τιμής.

Η κατάχρηση των συγκεκριμένων προβλέψεων του Ποινικού Κώδικα επιβαρύνει υπέρμετρα τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές, δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου στους πολίτες, τους οποίους συχνά άδικα και αχρείαστα ταλαιπωρεί με αυτόφωρες διαδικασίες και μακροχρόνιες δικαστικές διαμάχες, ενώ εγείρει επίσης προσκόμματα ιδίως στο δημοσιογραφικό λειτούργημα.

Η πρόταση:

Να καταργηθεί το αδίκημα της εξύβρισης, καθώς αρκεί η αστική αγωγή αδικοπραξίας για την προστασία του θιγόντος, με την οποία μπορεί να ζητήσει χρηματική ικανοποίηση της ηθικής του βλάβης.

Η δυσφήμιση να περιοριστεί μόνο στους ισχυρισμούς πράξεων που συνιστούν έγκλημα, για παράδειγμα ότι κάποιος δωροδοκήθηκε ή πλαστο-

γράφησε μια υπογραφή, και να μετατραπεί από έγκλημα δυνητικής διακινδύνευσης σε συγκεκριμένης διακινδύνευσης, δηλαδή να απαιτείται η διαπίστωση ότι πράγματι παρήχθη κίνδυνος κατά της τιμής.

Να εξαιρεθεί η δυσφήμιση από την αυτόφωρη διαδικασία.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί η ασφάλεια του δικαίου μεταξύ των πολιτών και θα αποτραπεί η συχνά άδικη και αχρείαστη ταλαιπωρία του αυτοφώρου.
- Θα μειωθεί ο όγκος εργασίας των αστυνομικών και δικαστικών αρχών από τέτοιες υποθέσεις, επιτρέποντας την καλύτερη εστίαση σε πιο πιεστικές ανάγκες.

κών και δικαστικών αρχών από τέτοιες υποθέσεις, επιτρέποντας την καλύτερη εστίαση σε πιο πιεστικές ανάγκες.

03. Να γενικευθεί η τοποθέτηση και χρήση κάμερας στους αστυνομικούς πρώτης γραμμής

Το πρόβλημα:

Για την αντιμετώπιση επεισοδίων αστυνομικής βίας, ένα από τα μέτρα που είχε ανακοινώσει από το βήμα της Βουλής ο Πρωθυπουργός τον Μάιο του 2022 ήταν η τοποθέτηση καμερών στις στολές των αστυνομικών πρώτης γραμμής που υπηρετούν στην Αττική.

Η στο πλαίσιο αυστηρών κανόνων χρήση αυ-

τών των καμερών μπορεί να περιορίσει την αστυνομική βία, αλλά και τις εις βάρος αστυνομικών ψευδείς καταγγελίες για χρήση υπερβολικής βίας καθώς και τις επιθέσεις εναντίον τους, καθώς διευκολύνεται τόσο η ταυτοποίηση των δραστών, όσο και η τεκμηρίωση των πραγματικών περιστατικών αστυνομικής βίας.

Η πρόταση:

Να επεκταθεί η χρήση καμερών στολής σε όλους τους αστυνομικούς πρώτης γραμμής στη χώρα, στο πλαίσιο αυστηρών κανόνων για τη χρήση και τη διαρκή καταγραφή τους.

Επίσης, να αποσαφηνιστεί το σήμερα ασαφές καθεστώς που αφορά το κατά πόσο οι πολίτες επιτρέπεται να φωτογραφίζουν ή να βιντεοσκοπούν αστυνομικούς, καθώς και το κατά πόσο αυτό το υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και υπό ποιες

προϋποθέσεις ως αποδεικτικό στοιχείο άσκησης υπερβολικής βίας από πλευράς αστυνομικών.

Τέλος, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το ενδεχόμενο δόλιας απενεργοποίησης των καμερών, να εξεταστεί η δυνατότητα μεταφοράς του βάρους της απόδειξης στα αστυνομικά στελέχη στις περιπτώσεις όπου η κάμερα είναι αδικαιολόγητα κλειστή.

Τα οφέλη:

- Θα μειωθούν τα επεισόδια αστυνομικής βίας και θα ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών έναντι της Αστυνομίας.
- Θα μειωθούν τα περιστατικά άσκησης βίας

εναντίον αστυνομικών, επιθέσεων εναντίον τους, καθώς οι ψευδείς καταγγελίες για χρήση υπερβολικής βίας από πλευράς τους.

04. Να απλουστευθεί το πλαίσιο νόμιμης μετανάστευσης προς τη χώρα μας

Το πρόβλημα:

Ενώ η μεταναστευτική πολιτική κυρίως εστιάζει στην αντιμετώπιση του προβλήματος της παράνομης εισόδου στη χώρα, ελλειμματικό παραμένει το πλαίσιο νόμιμης μετανάστευσης στην Ελλάδα πολιτών από χώρες εκτός ΕΕ. Για την κάλυψη μάλιστα των υπάρχουσών εργασιακών αναγκών, προτιμάται η λύση των διμερών ad hoc συμφωνιών, αλλά και της πολύπλοκης διαδικασίας της αίτησης μετάκλησης.

Η θέσπιση και η κοινοποίηση ενός απλούστε-

ρου πλαισίου για τη νόμιμη μετανάστευση στην Ελλάδα που θα καλύπτει ένα ευρύ φάσμα περιπτώσεων από την εποχική εργασία μέχρι τη μόνιμη εγκατάσταση και τη χάραξη μιας προοπτικής που μπορεί να καταλήξει μέχρι και στην απόκτηση ιθαγένειας, θα επιτρέψει τον σχεδιασμό ενός αποτελεσματικότερου προγραμματισμού για την προσέλκυση στη χώρα μεταναστών με τα συγκεκριμένα εκείνα χαρακτηριστικά που θα κριθεί ότι συμβάλλουν θετικά στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας.

Η πρόταση:

Να θεσπιστεί και να κοινοποιηθεί ένα απλούστερο πλαίσιο για τη νόμιμη μετανάστευση στην Ελλάδα, χωρίς τις γραφειοκρατικές αγκυλώσεις του ισχύοντος συστήματος, που θα καλύπτει τόσο την προσωρινή, όσο και τη μόνιμότερη εγκατάσταση και θα οδηγεί στη δεύτερη περίπτωση σε μια προοπτική που μπορεί να καταλήξει μέχρι και στην απόκτηση ιθαγένειας.

Να ψηφιοποιηθούν οι διαδικασίες που αφορούν τις σχέσεις μεταναστών με το κράτος, ώστε να αποφεύγεται η αχρείαστη επαφή με φυσικά πρόσωπα και η συνεπακόλουθη γραφειοκρατική ταλαιπωρία.

Να συναφθούν ειδικές διμερείς συμβάσεις μετανάστευσης με τις όμορες χώρες, που να διευκολύνουν την μετανάστευση από αυτές.

Τα οφέλη:

- Θα ενισχυθεί η νομιμότητα στη μετανάστευση και η δυνατότητα προγραμματισμού για την κάλυψη των συγκεκριμένων αναγκών της χώρας.
- Μετανάστες που υπό συγκεκριμένα κριτήρια μπορούν να συμβάλλουν στην οικονομική και

ευρύτερη ανάπτυξη της χώρας θα έχουν τη δυνατότητα νομίμως να μεταναστεύσουν στην Ελλάδα υπό απλούστερες διαδικασίες, εξέλιξη που μεταξύ άλλων θα περιορίσει τη ζήτηση για παράνομη διακίνηση ανθρώπων.

05. Να επιτραπεί η χρήση της ινδικής κάνναβης

Το πρόβλημα:

Η απαγορευτική πολιτική στο ζήτημα της ινδικής κάνναβης προκαλεί εξαιρετικά μεγάλο κόστος όχι μόνο στο σύστημα της ποινικής καταστολής, αλλά, κυρίως, στις ζωές όσων εμπλέκονται

σε αυτό. Μεγάλο ποσοστό των κρατουμένων στις φυλακές οφείλεται σε εγκλήματα που σχετίζονται με την κάνναβη, τα οποία όμως αποτελούν περιπτώσεις αυτοβλάβης.

Η πρόταση:

Να καταργηθεί κατ' ελάχιστο κάθε αδίκημα που αφορά την ινδική κάνναβη.

Να τεθεί η καλλιέργεια και η εμπορία ινδικής κάνναβης σε νομοθετικό καθεστώς επίβλεψης και

φορολογίας παρόμοιο με αυτό που ισχύει για τα καπνικά προϊόντα. Να χρησιμοποιηθούν τα σχετικά έσοδα για συναφείς σκοπούς.

Τα οφέλη:

- Θα παύσει ο στιγματισμός ως εγκληματιών πολιτών που δεν προκαλούν βλάβες ούτε σε άλλους, ούτε στο κοινωνικό σύνολο.
- Τα έσοδα από το παράνομο σήμερα εμπόριο κάνναβης θα μεταφερθούν από το οργανω-

- μένο έγκλημα σε νόμιμους καλλιεργητές υπό κρατική επίβλεψη.
- Θα αυξηθούν τα φορολογικά έσοδα που θα είναι διαθέσιμα για κοινωνικά ωφέλιμους σκοπούς.

**ΚΕΝΤΡΟ
ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ**

Στέγη Μάρκου Δραγούμη

Μαιζώνος 38, Αθήνα

T: +30 210 5238373

www.kefim.org

info@kefim.org

 facebook.com/kefim.org

 twitter.com/kefim_org

 gr.linkedin.com/company/centerforliberalstudies

 youtube.com/kefim